

CRNA GORA
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM
OBLASTIMA
ZA 2016. GODINU**

Podgorica, mart 2017. godine

SADRŽAJ

REZIME	3
UVOD	6
AKTIVNOSTI ORGANIZACIONIH JEDINICA	9
DIREKTORAT ZA INFORMATIČKU INFRASTRUKTURU	9
REALIZACIJA AKTIVNOSTI IZ PROGRAMA RADA VLADE	9
IZVJEŠTAJI I INFORMACIJE REALIZOVANE IZ NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA ..	10
AKTIVNOSTI MINISTARSTVA U DONOŠENJU I IMPLEMENTACIJI POSTOJEĆIH STRATEŠKIH DOKUMENATA	13
AKTIVNOSTI U IZVRŠAVANJU POSLOVA OD JAVNOG INTERESA.....	15
PROJEKTNE I REDOVNE AKTIVNOSTI SA PREDLOGOM UNAPREĐENJA	15
AKTIVNOSTI U CILJU UNAPRIJEĐENJA BEZBJEDNOSTI SISTEMA.....	17
CIRT	26
ODJELJENJE ZA ELEKTRONSKE REGISTRE	28
DIREKTORAT ZA RAZVOJ ELEKTRONSKE UPRAVE.....	31
REALIZACIJA PROGRAMA I ZAKLJUČAKA VLADE	31
REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA	32
AKTIVNOSTI MINISTARSTVA U DONOŠENJU I IMPEMENTACIJI POSTOJEĆUH STRATEŠKIH ILI DRUGIH PLANSKIH I ANALITIČKIH DOKUMENATA	49
SPISAK REALIZOVANIH IZVJEŠTAJA I INFORMACIJA IZ NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA	49
ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I EVROPSKE INTEGRACIJE.....	50
REALIZACIJA PROGRAMA I ZAKLJUČAKA VLADE	51
REALIZOVANE AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA	51
IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA.....	52
AKTIVNOSTI MINISTARSTVA U DONOŠENJU I IMPLEMENTACIJI POSTOJEĆIH STRATEŠKIH ILI DRUGIH PLANSKIH I ANALITIČKIH DOKUMENATA	53
SPISAK REALIZOVANIH IZVJEŠTAJA I INFORMACIJA IZ NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA	53
ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU	53
REALIZOVANE AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA SISTEMA UNUTRAŠNJIH FINANSIJSKIH KONTROLA U JAVNOM SEKTORU.....	54
AKTIVNOSTI MINISTARSTVA U IMPLEMENTACIJI PREPORUKA UNUTRAŠNJE REVIZIJE	54
IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA.....	55
OCJENA STANJA I PREGLED PLANIRANIH AKTIVNOSTI	58

REZIME

Izvještaj je sačinjen u skladu sa članom 62 Zakona o državnoj upravi ("Službeni list CG", broj 38/03, 22/08 i 42/11) i Programom rada Vlade za 2017. godinu. Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. List CG”, br. 73/16) koja je stupila na snagu dana 25. novembra 2016. godine, osnovano je Ministarstvo javne uprave i ukinuto je Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije. Članom 6 pomenute uredbe, dio poslova iz nadležnosti Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije prenešeno je u nadležnost Ministarstva ekonomije, dok je članom 27a iste uredbe dio poslova iz djelokruga Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i dio poslova iz Ministarstva unutrašnjih poslova prenešeno u nadležnost Ministarstva javne uprave. Članom 60f Uredbe propisano je da će Ministarstvo javne uprave u skladu sa djelokrugom utvrđenim ovom uredbom, preuzeti od Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije državne službenike i namještenike koji su vršili preuzete poslove, opremu i službenu dokumentaciju.

S tim u vezi, a imajući u vidu činjenicu da je ovaj organ osnovan tek krajem 2016. godine, predmetni izvještaj se odnosi samo na poslove koje je obavljalo Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, a koji su prešli u nadležnost Ministarstva javne uprave.

Izvještaj Direktorata za državnu upravu i lokalnu samoupravu, uključujući i aktivnosti Upravne inspekcije koje je takođe preuzelo Ministarstvo javne uprave, činiće sastavni dio Izvještaja o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva unutrašnjih poslova za 2016. godinu, dok će dio aktivnosti koji se odnosio na Direktorat za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (sada u sastavu Ministarstva ekonomije) biti sastavni dio Izvještaja o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva ekonomije za 2016. godinu.

Shodno navedenom, Predmetni izvještaj odnosi se samo na aktivnosti bivšeg Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije izuzev Direktorata za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva javne uprave, u dijelu informaciono društvo, za 2016. godinu obuhvata pregled najznačajnijih aktivnosti Ministarstva posmatrane kroz realizaciju obaveza organizacionih jedinica koje su nosioci politike u oblasti informacionog društva. Ovo se prvenstveno ogleda u aktivnostima koje je sprovodilo Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, kroz realizaciju projekata.

U nastavku slijedi detaljan pregled ključnih rezultata aktivnosti Ministarstva:

- Od četiri predviđene obaveze iz Programa rada Vlade za 2016. godinu, dvije su završene, dok druge dvije, zbog gašenja Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, nijesu u potpunosti realizovane;
- Od 3 zaključaka Vlade, iz domena Odjeljenja za međunarodnu saradnju i evropske integracije, realizovana su sva 3;
- Donijeta je Strategija informacionog društva do 2020. godine, kao i Akcioni plan za njenu implementaciju;
- Nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekata od javnog interesa;
- Saglasno Strategiji sajber bezbjednosti usvojeni su dokumenti koji treba da doprinesu unapređenju pitanja informacione bezbjednosti u Crnoj Gori;
- Usvojena je analiza web portala Vlade Crne Gore i podportala Generalnog sekretarijata Vlade i ministarstava;

- Izrađene su i „Smjernice za razvoj i upravljanje Internet prezentacijama državnih organa, organa državne uprave i organa lokalne samouprave“ u skladu sa Programom rada Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije za 2016. godinu, a na osnovu strateških dokumenata iz ove oblasti i postojeće pravne regulative u Crnoj Gori;
- Realizovan je veliki broj projekata koji su usmjereni na promociju informacionog društva, podizanju svijesti o značaju primjene modernih tehnologija, ali posebna pažnja bila je posvećena pitanju bezbjednosti djece na internetu. U tu svrhu, organizovan je veliki broj radionica i seminara;
- Pripremljen je Nacrt Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu koji je usklađen sa Regulativom Evropskog parlamenta i savjeta (EU) o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja u elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu (broj 910/2014) i prestanku važenja Direktive 1999/93/EZ, koji je nakon dobijanja mišljenja Evropske komisije prosljeđen na međuresorsko usaglašavanje;
- Unaprijeđena je evidencija elektronskih registara i informacionih sistema državnih organa i organa uprave saglasno obavezi propisanoj Zakonom o elektronskoj upravi;
- Donešen je Pravilnik o evidenciji elektronskih registara i informacionih sistema državnih organa i organa državne uprave, shodno Zakonu o elektronskoj upravi;
- U saradnji sa UNDP-em je razvijen Jedinstveni informacioni sistem za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave;
- Nastavljeno je sa daljom implementacijom projekta „WiFi bežični internet“ kojim je građanima omogućeno da koriste besplatan internet;
- Realizovano je 66 zahtjeva od strane korisnika po pitanju izdavanja računara i računarske opreme;
- Uspješno je implementirana nova funkcionalnost za praćenje realizacije zaključaka sa sjednica Vlade, koja je, u skladu sa standardnim procedurama, testirana i stavljena na raspolaganje korisnicima Portala;
- Posebna pažnja bila je usmjerena na definisanju strateških pravaca za poboljšanje položaja lica sa invaliditetom kada je u pitanju pristup i razumijevanje internet sadržaja državnih organa i organa državne uprave;
- Realizovan je Projekat PKI infrastrukture u organima državne uprave, kroz koji je stvoren jedan od preduslova za primjenu i razvoj elektronskog poslovanja, koji obezbjeđuje rješenje zaštite elektronskog poslovanja;
- Nastavljene su aktivnosti CIRT-a na planu uspostavljanja i unapređivanja partnerskih odnosa kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu, a u cilju bolje i efikasnije borbe protiv sajber kriminala i sajber prijetnji;
- Predložen je model za uspostavljanje unutrašnje revizije informacionih sistema koje koriste organi državne uprave i drugi korisnici sredstava budžeta Crne Gore, izuzimajući jedinice lokalne samouprave;
- Stvaranja moderne i efikasne državne administracije je prepoznato od strane Ministarstva kao mogućnost za sveukupan razvoj države. U svrhu realizacije tog cilja, implementiran je projekat portala eUprave koji predstavlja jednu od osnovnih karika u razvoju elektronske uprave. Time je obezbijeđeno jednostavno, brzo i pouzdano formiranje i najkompleksnijih obrazaca. Usluge eUprava trenutno pruža 30 institucija, a ukupan broj e-usluga na ovom portalu, zaključno sa 31.12.2016. godine, je 192, od kojih su 82 e-usluge informativnog tipa i 110 e-usluga su elektronskog tipa. U protekloj godini, ukupan broj podnijetih zahtjeva je 8807. Broj obrađenih zahtjeva je 96% tj. 8433 zahtjeva;

- Implementiran je, po prvi put, servis Studentski kredit. Broj obrađenih zahtjeva je 62% tj. 5430 zahtjeva;
- Facebook stranica eUprava CG broji 406 pratilaca. Ukupan broj objava vijesti na stranici eUprava CG iznosi 62, a najviše pregleda je imala vijest: "Elektronsko podnošenje zahtjeva za dodjelu 3.400 studentskih kredita za studijsku 2016/2017 studentima osnovnih i specijalističkih akademskih i primijenjenih studija ustanova visokog obrazovanja;
- Uspostavljanjem elektronskog sistema za upravljanje dokumentacijom (eDMS) uspostavilo se adekvatno poslovno rješenje. Tokom 2016. godine, u saradnji sa Upravom za inspekcijski nadzor, sprovedeno je niz redovnih inspekcijskih kontrola sa akcentom na primjenu eDMS-a i to u 4 ministarstva. Trenutno eDMS funkcioniše u 13 ministarstava. U 2016. godini ukupno je evidentirano 73.854 predmeta i 131.844 dokumenata.
- Nastavljene su aktivnosti u cilju povećanja broja ministarstava u kojima je implementiran sistem za elektronsko upravljanje dokumentima (eDMS).

Imajući u vidu navedene i realizovane aktivnosti u 2016. godini, možemo zaključiti da Ministarstvo s razlogom ističe vrlo pozitivnu ocjenu stanja, zajedno sa predlogom mjera koje će doprinijeti efikasnijoj, rasprostranjenijoj i sigurnijoj upotrebi postojećih sistema i usluga, ali i onim mjerama koje će trasirati put za uspostavljanje naprednijih sistema i usluga.

UVOD

Izvrještaj je sačinjen u skladu sa članom 62 Zakona o državnoj upravi ("Službeni list CG", broj 38/03, 22/08 i 42/11) i Programom rada Vlade za 2017. godinu.

Uredbom o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl. List CG”, br. 73/16) koja je stupila na snagu dana 25. novembra 2016. godine, osnovano je Ministarstvo javne uprave i ukinuto je Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije. Članom 6 pomenute uredbe, dio poslova iz nadležnosti Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije prenešeno je u nadležnost Ministarstva ekonomije, dok je članom 27a iste uredbe dio poslova iz djelokruga Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i dio poslova iz Ministarstva unutrašnjih poslova prenešeno u nadležnost Ministarstva javne uprave. Članom 60f Uredbe propisano je da će Ministarstvo javne uprave u skladu sa djelokrugom utvrđenim ovom uredbom, preuzeti od Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije državne službenike i namještenike koji su vršili preuzete poslove, opremu i službenu dokumentaciju.

S tim u vezi, a imajući u vidu činjenicu da je ovaj organ osnovan tek krajem 2016. godine, predmetni izvještaj se odnosi samo na poslove koje je obavljalo Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, a koji su prešli u nadležnost Ministarstva javne uprave.

Izvještaj Direktorata za državnu upravu i lokalnu samoupravu, uključujući i aktivnosti Upravne inspekcije koje je takođe preuzelo Ministarstvo javne uprave, činiće sastavni dio Izvrještaja o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva unutrašnjih poslova za 2016. godinu, dok će dio aktivnosti koji se odnosio na Direktorat za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (sada u sastavu Ministarstva ekonomije) biti sastavni dio Izvrještaja o radu i stanju u upravnim oblastima Ministarstva ekonomije za 2016. godinu.

Shodno navedenom, Predmetni izvještaj odnosi se samo na aktivnosti bivšeg Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije izuzev Direktorata za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Osnovni pravci aktivnosti Ministarstva u 2016. godini, između ostalog, bili su usmjereni dominantno na:

- blagovremeno i kvalitetno izvršavanje obaveza iz Programa rada Vlade za 2016. godinu, Programa rada Ministarstva, Programa pristupanja Crne Gore EU, drugih strateških i programskih dokumenata, kao i zaključaka Vlade;
- izvršavanje obaveza koje proizilaze iz spoljno- političkih prioriteta Crne Gore;
- realizaciju obaveza Ministarstva, koje proizilaze iz normativno pravnog okvira.

U 2016. godini, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije obavljalo je poslove iz svoje nadležnosti, u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u okviru organizacionih jedinica i to: četiri direktorata, tri odjeljenja, kabineta i jedne službe.

Ključne aktivnosti Ministarstva ogledaju se u sljedećem:

- Donijeta je Strategija informacionog društva do 2020. godine, kao i Akcioni plan za njenu implementaciju;
- Nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekata od javnog interesa;
- Saglasno Strategiji sajber bezbjednosti usvojeni su dokumenti koji treba da doprinesu unapređenju pitanja informacione bezbjednosti u Crnoj Gori;

- Uvojena je analiza web portala Vlade Crne Gore i podportala Generalnog sekretarijata Vlade i ministarstava;
- Izrađene su i "Smjernice za razvoj i upravljanje Internet prezentacijama državnih organa, organa državne uprave i organa lokalne samouprave" u skladu sa Programom rada Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, a na osnovu strateških dokumenata iz ove oblasti i postojeće pravne regulative u Crnoj Gori;
- Realizovan je veliki broj projekata koji su usmjereni na promociju informacionog društva, podizanju svijesti o značaju primjene modernih tehnologija ali posebna pažnja bila je posvećena pitanju bezbjednosti djece na internetu. U tu svrhu, organizovan je veliki broj radionica i seminara;
- Pripremljen je Nacrt Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu koji je usklađen sa Regulativom Evropskog parlamenta i savjeta (EU) broj 910/2014 o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja u elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu i prestanku važenja Direktive 1999/93/EZ, koji je nakon dobijanja mišljenja Evropske komisije prosljeđen na međuresorsko usaglašavanje
- Unaprijeđena je evidencija elektronskih registara i informacionih sistema državnih organa i organa uprave saglasno obavezi propisanoj Zakonom o elektronskoj upravi;
- U saradnji sa UNDP-em je razvijen Jedinstveni informacioni sistem za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave.
- Nastavljene su aktivnosti na razvoju elektronske uprave u Crnoj Gori u cilju povećanja broja elektronskih usluga na portalu e-uprave shodno ispunjenim obavezama po Strategiji reforme javne uprave za 2016-2020 godinu.
- Nastavljene su aktivnosti u cilju povećanja broja ministarstava u kojima je implementiran sistem za elektronsko upravljanje dokumentima (eDMS), shodno ispunjenim obavezama po Strategiji reforme javne uprave za 2016-2020 godinu.

Takođe, programom rada Vlade za 2016. godinu, kao aktivnosti Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije bile su predviđene sljedeće aktivnosti koje su realizovane i to:

- Izrađena je analiza stanja elektronske uprave u Crnoj Gori koja predstavlja godišnji osvrt na stanje i aktivnosti u sferi eUprave u Crnoj Gori. Ovom analizom su uočeni osnovni problemi, kako sa aspekta krajnjeg korisnika elektronske uprave, tako i sa aspekta davaoca e-usluge. Rezultati analize su takođe poslužili za definisanje ključnih prioriteta daljeg razvoja eUprave, koji se prije svega ogledaju u elektronskim uslugama ali i aktivnostima koje vode prevazilaženju definisanih problema. Poseban akcenat je dat na podizanju nivoa informisanosti i zainteresovanosti javnosti i institucija sistema.
- Izrađena je Strategije razvoja informacionog društva do 2020. godine, koja predstavlja strategiju kontinuiteta u odnosu na prethodnu. Strategija razvoja informacionog društva do 2020. godine određuje strateške pravce razvoja u ovoj oblasti sa ciljem dostizanja standarda EU postavljenih u Digitalnoj agendi 2020 i Strategiji za jedinstveno digitalno tržište. Ministarstvo je donijelo i Akcioni plan za realizaciju strategije.

Dvije aktivnosti koje su bile predviđene Programom rada Vlade za 2016. godinu nijesu realizovane i to:

- Izrada Izvještaja o primjeni Zakona o elektronskoj upravi, čija je realizacija bila predviđena Programom rada Vlade za IV kvartal 2016. godine, ali zbog reorganizacije državne uprave i gašenja Ministarstva baš u tom periodu, otpočete aktivnosti na izradi predmetnog dokumenta nijesu u potpunosti završene.

- Izrada Predloga Zakona o elektronskom potpisu je takođe bila predviđena za IV kvartal 2016. godine. Glavni cilj donošenja pomenutog zakona je da se pitanje elektronskog potpisa uskladi sa Uredbom Evropske unije broj 910/2014 Evropskog parlamenta i vijeća o elektronskoj identifikaciji kojom je stavljena van snage Direktiva o elektronskom potpisu koja je bila transponovana u važeći Zakon o elektronskom potpisu. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije izradilo je Nacrt Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu, i održalo javnu raspravu, međutim, zbog gašenja organa nije sprovedena dalja procedura.

AKTIVNOSTI ORGANIZACIONIH JEDINICA

DIREKTORAT ZA INFORMATIČKU INFRASTRUKTURU

U Direktoratu za informatičku infrastrukturu, u okviru kojeg su djelovale tri direkcije i to: Direkcija za analizu, planiranje i praćenje projekata, Direkcija za infrastrukturne servise i Direkcija za zaštitu od računarskih i bezbjednosnih incidenata na internetu CIRT, obavljali su se poslovi koji se odnose na:

- utvrđivanje i sprovođenje politike razvoja elektronske uprave, elektronskog obrazovanja, elektronskog zdravstva i elektronskog poslovanja;
- pripremu tekstova nacрта i prijedloga zakona iz oblasti informacionog društva;
- pripremu strategije razvoja elektronske uprave i akcionih planova za njeno sprovođenje;
- upravljanje projektima u oblasti elektronske uprave;
- analizu stanja razvoja i resursa potrebnih za razvoj elektronske uprave;
- analizu procesa, toka i strukture podataka u poslovima državne uprave koji obuhvata elektronska uprava;
- saradnja sa drugim organima državne uprave radi realizacije projekata elektronske uprave;
- praćenje propisa iz oblasti elektronske trgovine;
- razvoj elektronskih usluga na portalu elektronske uprave za građane (G2C), privredne subjekte (G2B) i upravu (G2G);
- izradu analiza, planova i izvještaja;
- pružanje stručne pomoći u primjeni informaciono-komunikacionih tehnologija u organima državne uprave;
- upravljanje i održavanje računarske mreže u organima državne uprave;
- uspostavljanje tehnološke i bezbjednosne informatičke infrastrukture u državnim organima;
- obavljanje drugih poslova iz djelokruga Direktorata.

1. Realizacija aktivnosti iz programa rada vlade

Na predlog Direkcije za analizu, planiranje i praćenje projekata, Vlada Crne Gore je razmatrala i usvojila dva dokumenta koja su imala za cilj tehnološki razvoj i unapređenje postojećih informacionih rješenja, i to:

- **Akциони plan za sprovođenje Strategije open source tehnologija u Crnoj Gori 2016-2017**

Ovaj akcioni plan ima za cilj da u državnoj administraciji i obrazovnim institucijama, proaktivnim pristupom, podigne svijest o prisustvu kvalitetnih i održivih Open source rješenja. U definisanju oblasti i ciljeva akcionog plana uzeti su u obzir strateški ciljevi, a razmatrane su i nerealizovane i djelimično realizovane aktivnosti iz prethodnog perioda. Radna grupa za izradu akcionog plana koju su, pored predstavnika Ministarstva, činili

predstavnicima open source zajednice u Crnoj Gori, Ministarstva prosvjete i Ministarstva nauke, pripremila je set od 18 aktivnosti koje su grupisane u 3 osnovna cilja i to:

- Cilj 1: Jačati Open source inicijative u Crnoj Gori - jačanje udruženja i kompanija koje se bave unapređenjem ukupnog ambijenta Open Source zajednice u Crnoj Gori;
- Cilj 2: Unaprijediti korišćenje Open source tehnologija u obrazovnom sistemu - podizanje nivoa opšteg znanja i stepena korišćenja OSS kod nastavnog kadra, srednjoškolske i visokoškolske populacije;
- Cilj 3: Obezbijediti veće učešće Open source tehnologija u javnoj upravi - promocija Open Source ideje kroz IT programe i projekte koje realizuju nadležne institucije.

Aktivnost ministarstva u donošenju analitičkih dokumenata

- Analiza upotrebe Web portala Vlade Crne Gore i podportala Generalnog sekretarijata Vlade i ministarstava

Sveobuhvatna analiza urađena je, kao i prethodnih godina, u želji da se sagleda realna slika Web portala Vlade Crne Gore i svih podportala. Primarni cilj ove analize je unapređenje kvaliteta sadržaja i iskorišćenosti ponuđene strukture. Analiza je rađena u periodu od 19. maja do 26. maja 2016. godine. Obuhvatila je detaljan pregled i ocjenjivanje glavnog Web portala Vlade Crne Gore i podportala Generalnog sekretarijata Vlade i ministarstava. Podaci su unijeti u tabelu koja sadrži osnovne ocjene, dok su uočeni nedostaci detaljno zabilježeni i dostavljeni svim organima ponaosob. Pored pojedinačnih ocjena, uočeni nedostaci su iskorišćeni za generalnu ocjenu koja je poslužila za definisanje mehanizama za unapređenje kroz program dodatnih obuka.

2. Izvještaji i informacije realizovane iz nadležnosti ministarstva

Informatička podrška korisnicima u organima državne uprave podrazumijeva svakodnevnu stručnu pomoć svim korisnicima u organima državne uprave. U skladu sa Pravilnikom o informatičkoj podršci ove aktivnosti se odvijaju u saradnji sa ICT administratorima u organima, koji predstavljaju primarnu podršku korisnicima unutar organa. Podrška zaposlenih u Ministarstvu odvija se putem odgovora na telefonske pozive korisnika, rješavanjem problema kod korisnika ili slanjem uputstava za samostalno rješavanje problema.

U protekloj godini završene su aktivnosti na reviziji uputstava za najčešće probleme korisnika, koji predstavljaju dobru „bazu znanja“ koja se koristi za efikasniji odgovor korisnicima. Kreirane su interne procedure koje prate nadležnosti i obaveze koje proizilaze iz Pravilnika.

U proteklom periodu primjetno je smanjenje broja zahtjeva za informatičkom podrškom od strane korisnika, što je rezultat dobre saradnje sa ICT koordinatorima, ali i organizacionih izmjena u vidu jasnih procedura i uputstava. S obzirom da se svakodnevno vodi evidencija zahtjeva korisnika koji se rješavaju odlaskom na lokaciju korisnika, slijede podaci o vrsti i

broju intervencija kod korisnika. Ovi podaci ne uključuju mnogobrojne kontakte telefonom i mailom.

Vrsta intervencije	Broj
Problemi sa domenom	80
Problemi sa email sistemom	16
Instalacija softvera	33
Internet	1
Problemi sa funkcionisanjem mreže	15
Operativni sistemi	5
Povezivanje računara	1
Prebacivanje podataka	6
Problemi sa logovanjem	2
Reinstalacija računara	19
Problemi u radu softverskih rješenja	5
Problemi instalacija štampača, skenera	59
Rješavanje problema sa kompjuterskim virusima	10

Tabela 1 - Vrste i broj intervencija

Treba napomenuti da je, pored podataka iz tabele koji se odnose na zahtjeve institucija, odrađeno preko 100 reinstalacija i novih instalacija na operativni sistem Windows 10 u skladu Okvirnim sporazumom za davanje MS licenci organima državne uprave.

Izdavanje informatičke opreme Ministarstvo je u proteklom periodu vršilo kroz postupke nabavke iste koja se dalje distribuira drugim organima državne uprave. U Direkciji za analizu, planiranje i praćenje projekata vrše se poslovi evidencije informatičke opreme i sprovode se procedure njenog skladištenja, izdavanja i praćenja. U protekloj godini bilo je 66 zahtjeva od strane korisnika, po pitanju izdavanja računara i druge računarske opreme.

Web portal Vlade Crne Gore funkcioniše od 2010. godine kao važan komunikacioni kanal za promociju i informisanje javnosti o radu Vlade Crne Gore. Ministarstvo upravlja web portalom Vlade Crne Gore na osnovu Zakona o elektronskoj upravi, dok su Pravilnikom o radu web portala i podportala Vlade Crne Gore utvrđeni izgled, način upravljanja i funkcionisanja kao i uslovi za pristup web portalu.

U toku prethodne godine, svakodnevno je pružana podrška i stručna pomoć administratorima web portala Vlade iz svih organa koji imaju podportale na glavnom web portalu. Podrška je svakodnevna i uključuje komunikaciju putem telefona, maila i periodičnih obuka za nove administratore, kao i dodatnu obuku po zahtjevu korisnika.

Nakon formiranja nove Vlade Crne Gore kreirana su tri nova podportala, i to:

- Ministarstvo javne uprave (www.mju.gov.me)
- Ministarstvo sporta (www.ms.gov.me)
- Ministarstvo evropskih poslova (www.mep.gov.me)

Takođe, u toku 2016. godine kreirani su sljedeći podportali:

- Kancelarija za saradnju sa NVO (www.nvo.gsv.gov.me)
- CIRT (www.cirt.me)
- Uprava za ugljovodonike (www.mfa.gov.me)

Za novoformirane podportale kreirani su poddomeni, početna struktura sajtova, izvršena je obuka administratora i pružena pomoć oko početnog kreiranja sadržaja.

Takođe, nakon formiranja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, koja je nastala spajanjem Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave, izvršene su izmjene podportala i spajanje u jedan podportal (www.ubh.gov.me) kao i kreiranje dodatnih modula i stranica, migracije podataka i organizacije stranica.

Pokrenuta je i procedura za izradu podportala Lučke uprave i Uprave za igre na sreću. Kreirane su početne strukture stranica i sprovedene obuke korisnika. Nakon unosa početnog sadržaja, podportali će biti publikovani za javnost.

U prethodnoj godini bio je povećan broj zahtjeva za izdavanje digitalnih certifikata u svrhu administriranja portala sa udaljene lokacije, nakon čega je korisnicima pružena i stručna pomoć oko instalacije softvera i upotrebe certifikata.

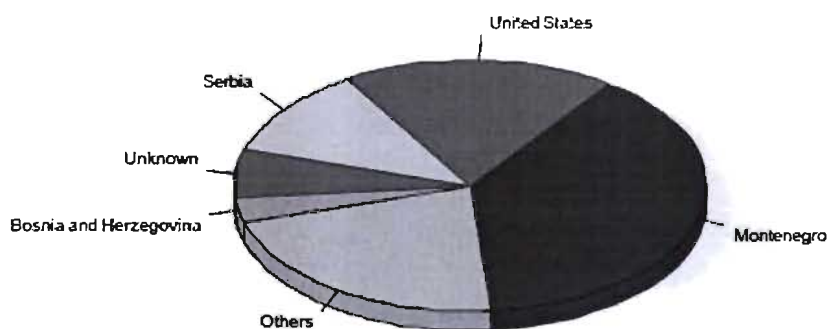
Analiza posjećenosti portala pokazuje da je u 2016. godini broj posjetilaca porastao za 54% u odnosu na prethodnu godinu.

Naime, broj posjetilaca u 2015. godini iznosio je 3.112.631, dok je u 2016. godini broj posjetilaca iznosio 4.795.929.

U nastavku su osnovni statistički podaci:

- Ukupno posjetilaca: 4.795.929
- Ukupno hitova (uključuje preglede slika, audio i video materijala): 283.108.136
- Ukupno pregledanih stranica: 127.515.713
- Prosječno pregledano stranica po posjetiocu: 26,59
- Ukupan protok informacija: 11443,65 GB

Na sljedećoj slici dat je prikaz posjetilaca po pojedinačnim zemljama

Tematska cjelodnevna radionica za administratore web portala Vlade Crne Gore održana je u Upravi za kadrove u cilju unapređenja saradnje i koordinacije poslova sa administratorima iz svih institucija koje imaju podportale na glavnom web portalu Vlade. Na radionici su predstavljeni rezultati prethodne analize korišćenja portala, prepoznati su i pojašnjeni ključni elementi portala koji se ne valorizuju na pravi način u procesu administriranja i kreiranja sadržaja. Bilo je riječi i o osnovnim smjernicama za pristupačnost sadržaja i najavljene su dodatne aktivnosti na ovom polju. Evidentirani su i ključni problemi sa kojima se susreću administratori u radu. Na kraju prezentacije je zaključeno da je potrebno periodično organizovati ovakve radionice kako bi se poboljšao kvalitet, prije svega razmjene iskustava i informacija, što onda dovodi i do kvalitetnijeg sadržaja na portalu.

Portal elektronskih sjednica Vlade Crne Gore (portal eSV), tačnije rečeno njegovim korisnicima i administratorima, pruža se softverska podrška, kako u pripremi materijala za sjednice Vlade i Vladinih tijela, tako i na samim sjednicama Vlade Crne Gore. Redovno se vrši ažuriranje korisničkih naloga na Portalu ESV, u skladu sa zahjevima iz organa, a na osnovu Odluke o određivanju lica koja imaju pravo pristupa portalu elektronskih sjednica Vlade, portalu elektronskih sjednica Komisija Vlade CG i portalu Arhiv Generalnog sekretarijata Vlade CG, koja je usvojena od strane Generalnog sekretarijata Vlade 2013. godine. Takođe, periodično se vrši kompletno ažuriranje naloga na portalu na osnovu podataka koje dostavljaju ministarstva, Generalni sekretarijat Vlade, Sekretarijat za zakonodavstvo i Sekretarijat za razvojne projekte. Treba napomenuti da postoji obaveza svih ministarstava da pravovremeno obavijeste Ministarstvo o izmjenama korisničkih naloga, a sve u cilju sprječavanja neovlašćenog pristupa.

U prethodnoj godini je implementirana nova funkcionalnost za praćenje realizacije zaključaka sa sjednica Vlade, koja je, u skladu sa standardnim procedurama, testirana i stavljena na raspolaganje korisnicima Portala. Na ovaj način, omogućen je svakodnevni pregled statusa obaveza od strane odgovornih lica u GSV-u i ministarstvima.

Formiranje nove Vlade u 2016. godini i mnogobrojne kadrovske promjene uslovile su veliki broj izmjena korisničkih naloga. Trenutno je na portalu aktivno preko 200 korisnika.

Kvalitetan rad elektronskih sjednica Vlade, praćenje realizacije programa rada Vlade i zaključaka Vlade sprovode se uz stalni monitoring performansi sistema, praćenje politike pristupa portalu i sprovođenje propisanih procedura.

3. Aktivnosti ministarstva u donošenju i implementaciji postojećih strateških dokumenata

Preduzete su aktivnosti na definisanju i promociji strateških pravaca razvoja pristupačnosti u državnim organima i organima državne uprave. Za bolju izgradnju inkluzivnog digitalnog društva u Crnoj Gori potrebno je obezbijediti jednake uslove za sve građane na putu društva znanja i u potpunosti prevazići digitalni jaz. Shodno tome, u protekloj godini posebna pažnja bila je usmjerena na definisanju strateških pravaca za poboljšanje položaja lica sa invaliditetom kada je u pitanju pristup i razumijevanje internet sadržaja državnih organa i organa državne uprave.

U tom smislu su, u saradnji sa Direkcijom za promociju informacionog društva u okviru međusektorskih radnih grupa, definisane aktivnosti koje su uvrštene u „Strategiju za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti“, „Strategiju za integraciju lica sa invaliditetom“ kao i „Strategiju informacionog društva Crne Gore do 2020.“. Ovim aktivnostima je, između ostalog, definisano organizovanje edukativnih radionica o standardima ePristupačnosti administratorima portala i podportala Vlade CG, promocija i publikovanje smjernica za izradu pristupačnih dokumenata, promocija alata i standarda za razvoj ePristupačnih softverskih rješenja privredi itd.

Standardi ePristupačnosti i njihova primjena danas se podrazumijevaju kada govorimo o tehnološkom razvoju. Ova oblast je sve više u fokusu ne samo evropskih partnera već i crnogorske javnosti. Pristupačan sadržaj na internet prezentacijama državnih institucija predstavlja važan korak ka digitalnoj jednakosti. Imajući ovo u vidu, u Direkciji za analizu, planiranje i praćenje projekata je, u saradnji sa Savezom slijepih Crne Gore, pripremljen nacrt dokumenta "Smjernice za izradu dokumenata u skladu sa standardima ePristupačnosti".

Dokument je nastao kao jedna u nizu aktivnosti koje su prepoznate i definisane od strane međunarodnog eksperta na radionici u okviru TAIEX pomoći Evropske Komisije.

Prezentacija „Open source u Crnoj Gori – izazovi i mogućnosti“ organizovana je u okviru INFOFEST-a 2016 na kojoj su predstavljeni izazovi sa kojima se državni organi suočavaju u odabiru i implementaciji open source rješenja, kao i mogućnosti koje treba prepoznati i valorizovati. Sa druge strane, open source zajednica u Crnoj Gori predstavila je svoju ulogu u ovom procesu, kao i planirane aktivnosti u cilju jačanja open source inicijative u Crnoj Gori.

Porast u korišćenju Open Source Software (OSS) širom svijeta je primjetan u gotovo svim oblastima: internet, operativni sistemi, baze podataka, aplikacije, itd. Podrška razvoju i implementaciji open source softvera je višedimenzionalna. Razvojem ovih rješenja, sa jedne strane, umanjuje se zavisnost institucija i društva od komercijalnih platformi, tj. vlasničkih softverskih rješenja, a sa druge strane omogućava se širokoj zajednici ICT stručnjaka da se uključe i daju doprinos kvalitetu razvoja softverskih rješenja.

Izdavanje Microsoft licenci državnim organima i organima državne uprave, kao i njihova evidencija, spada u nadležnost Ministarstva. Izdavanje licenci na korištenje, vrši se u skladu sa zaključenim okvirnim sporazumom, koji je potpisan na period od 2015. - 2017. godine. Microsoft licence se izdaju u skladu sa tehničko-količinskom specifikacijom koja je sastavni dio jednogodišnjeg ugovora. Izdavanje se vrši na osnovu zahtjeva, a nakon određivanja opravdanosti zahtjeva. Evidencija o izdavanju MS licenci vodi se u posebnom programu i u skladu sa Pravilnikom o načinu i postupku izdavanja Microsoft licenci i načinu vođenja evidencije licenci.

U okviru realizacije mjere iz Akcionog plana za unapređenje korišćenja digitalnih certifikata, koja predviđa povećanje stepena implementacije digitalnog potpisa u državnim organima, sprovedena je anketa o potrebama organa državne uprave za digitalnim certifikatima, kako u broju, tako i u vrsti neophodnih certifikata. Takođe, upitnik je obuhvatio i informacije o propisima organa u kojima se zahtijeva ili omogućava upotreba elektronskog potpisa u poslovanju. Ovi podaci su stvorili jasniju sliku o broju i kategorizaciji korisnika, kao i potrebnih softverskih i klijentskih licenci koje Ministarstvo zahtijeva kroz proceduru javnih nabavki svake godine. Pored upitnika, organima je upućen zahtjev za dostavljanje povratne informacije o potrebi opoziva korisničkih digitalnih certifikata. Iako postoji obaveza organa da po službenoj dužnosti traže opoziv certifikata kada se za to stvore uslovi (prestanak radnog odnosa korisnika, prestanak potrebe za digitalnim certifikatom...), na osnovu povratnih informacija iz upitnika opozvano je 59 korisničkih digitalnih certifikata.

4. Aktivnosti u izvršavanju poslova od javnog interesa

U okviru projekta WIRELESS MONTENEGRO, realizuje se implementacija širokopojasnog pristupa internet na bazi bežičnih tehnologija i bezbjednog radiokomunikacionog sistema zasnovanog na TETRA standardu za potrebe javnih i bezbjednosnih službi. Instaliran je moderni digitalni radio komunikacioni sistem TETRA standarda najnovije generacije Motorole Dimetre.

Karakteristike ovog sistema su da može da ima 64.000 korisnika, 100 baznih stanica, 16.000 nezavisnih grupa korisnika tj. Nezavisnih funkcionalnih cjelina, koje ne čuju ili ometaju jedna drugu i mogućnost rada 8.000 istovremenih veza odnosno razgovora.

Projektom "WiFi bežični internet" građanima je omogućeno da koriste besplatan internet. WiFi bežični internet je ispunio zahtjeve za pružanjem besplatnog interneta na 36 lokacija u 12 opština u kojima se građani i turisti besplatno povezuju na internet sa kapacitetom od 50 Mbps. Implementirano je 47 baznih stanica za bežični internet u Podgorici, Nikšiću, Baru, Budvi, Kotoru, Tivtu, Pljevljima, Bijelom Polju, Beranama, Rožajama, Žabljaku i Kolašinu. Broj korisnika koji je do sada koristio besplatan WiFi bežični internet iznosi preko 2 miliona.

U okviru Direkcija za infrastrukturne servise vrše se poslovi administriranja servisa i mrežno komunikacione infrastrukture.

5. Projektne i redovne aktivnosti sa predlogom unapređenja

Unaprijeđenje sistema mrežne infrastrukture, sa kojom upravlja Ministarstvo, realizovano je kroz dvije faze. Prva faza je podrazumijevala zamjenu uređaja za kontrolu i zaštitu mreže, upgrade i udvajanje mrežne opreme u koru mreže u cilju obezbjeđivanja redundantnosti i unaprijeđenje dijela infrastrukture koja je zasnovana na Microsoft platformi koja je započeta krajem 2015. godine.

Prethodnom analizom stanja mrežne infrastrukture i bezbjednosti mreže utvrđeno je da je neophodna nabavka novih uređaja za zaštitu mreže, poboljšati i optimizovati upotrebu rješenja koje koristimo kroz infrastrukturu zasnovanu na Microsoft platformi. Takođe, predložena je zamjena i upgrade mrežno komunikacionih uređaja, kao i njihovo udvajanje u cilju postizanja redudantnosti.

Nakon realizacije navedenih aktivnosti, iskazala se potreba za nastavkom unarprijeđenja kroz drugu fazu, koja će se ogledati kroz povećanje bezbjednosti sistema i zaštite sistema od cyber napada.

Na osnovu mrežnog jezgra i I faze unapređenja mrežne infrastrukture, gdje su bila dva paralelna pristupa internetu, preko Cisco ASA - firewall sistema i preko Microsoft ISA FW sistema, izvršen je upgrade opreme i uređaja i njihovo udvajanje.

Izvršena je konfiguracija novih svičeva i njihovo udvajanje sa postojećim, na kojima su terminisane veze sa postojećim uređajima za zaštitu mreže i kontrolu mrežnog saobraćaja (Check Point Threat Prevention Appliance, Microsoft ISA Firewall).

Nakon implementacije Check Point Threat Prevention 12400 Cluster Sistema, realizovano je unaprijeđenje mrežnog jezgra što je podrazumijevalo instalaciju Check Point Firewall klastera, izvršeno je setovanje novih naprednih funkcionalnosti uređaja kao što su: App filtering, URL filtering, Threat prevention, IPS, Identity awareness,

- Izvršeno je testiranje svih podešavanja na firewall-u u testnom okruženju;
- Realizovana migracija svih VPN-ova sa Microsoft ISA FW cluster-a;
- Dodatno setovanje IPS funkcija, App filtering funkcija i drugo.
- Završeno je u potpunosti preusmjeravanje svih domenskih korisnika koji koriste proxy na Check Point.

Instalacijom novih rutera izvršena je rekonstrukcija dijela mreže sa novim uređajem preko kojeg je korisnicima mreže državnih organa i organa državne uprave bio obezbijeđen pristup internetu.

Instalacijom Microsoft ForeFront TMG (Threat Management Gateway) realizovano je preuzimanje servisa sa Microsoft ISA Firewall Sistema u okviru unaprijeđenja mrežne infrastrukture i završena je potpuna migracija servisa kojima se pristupalo kroz Microsoft ISA Firewall system.

Analizom Microsoft WSUS (Windows Server Update Services) i optimizacija njegove upotrebe konstatovano je da je neophodno unaprijediti tehničko rješenje i maksimalno iskoristiti njegovu ulogu u sistemu. Monitoringom mreže, utvrđeno je da veliki dio mrežnog saobraćaja generišu Windows update-i, koje korisnici preuzimaju direktno sa interneta.

Cilj optimizacije upotrebe WSUS servisa je:

- Smanjenje potrošnje internet resursa;
- Povećanje bezbjednosti računara i serverske infrastrukture koji koriste Microsoft platforme;
- Smanjenje količine unutrašnjeg mrežnog saobraćaja, koji je povećan usljed nepotpune upotrebe WSUS servisa.

- Realizovana je reinstalacija postojećeg WSUS servera, koji će preuzimati WinUpdate sa frontalnog servera i koji će kroz domenske polise slati Windows update prema računarima iz AD;

Prijedlog novog dizajna odnosi se na nabavku i instalaciju frontalnog WSUS servera koji će imati ulogu prikupljanja svih dostupnih Windows Update-a i to u periodu izvan radnog vremena, kako ne bi opterećivao internet link. Za korisnike koji nisu dio domena isu.gov.me, biće obezbijedeno preuzimanje update-a sa frontalnog servera.

Unaprijeđenje mrežnog jezgra u Data Centru realizovalo se parcijalno. Osnovne karakteristike unapređenja su:

- Check Point Threat Prevention Appliance, kao frontalni uređaj za kontrolu internet saobraćaja i zaštitu mreže;
- Prestanak upotrebe Microsoft ISA FW i migracija njenih servisa na Microsoft TMG i Check Point;
- Prestanak upotrebe proxy funkcionalnosti (server array01 i 10.2.0.7) i kontrola pristupa internet kroz polise na Check Point FW;
- Centralizacija DNS servisa – u cilju bolje administracije i optimizacije, omogućena je upotreba isključivo Microsoft DNS-ova;
- Kontrola mrežnog saobraćaja na najvišim nivoima (URL filtering, App filtering);
- Zaštita sistema kroz Threat Prevention funkcionalnost na Check Point-u (Anti spam, Anti bot);
- Zaštita sistema kroz IPS (Intrusion Prevention System) funkcionalnost na Check Point-u.

Implementacijom novih uređaja i rješenja, značajno je unaprijeđena bezbjednost i dostupnost mreže državnih organa, kao i dio Microsoft infrastrukture.

Tokom 2016. godine predložena su sredstva za unaprijeđenje ostatka mrežnog jezgra i kompletne infrastrukture, kao i bezbjednosti:

- Zaštita kritične serverske infrastrukture – Data Centar, kroz nabavku novih uređaja za zaštitu mreže (Firewall, IPS);
- Logička reorganizacija mrežnog jezgra, gdje će sve udaljene lokacije koje su u sastavu mreže državnih organa biti kontrolisane putem uređaja za zaštitu Data centra, sa tačno definisanim pravima kretanja mrežnog saobraćaja i pristupa resursima;
- Instalacija naprednog sistema za zaštitu web aplikacija (Web Application Firewall).

6. Aktivnosti u cilju unaprijeđenja bezbjednosti sistema

Tokom 2016. godine imali smo niz sajber napada, prvenstveno DDoS napadi koji su bili usmjereni na portal Vlade www.gov.me, kao i na pristup web mejlu korisnika mreže državnih organa. U cilju prevencije i zaštite, izvršena je instalacija testnog sistema zaštite od DDoS napada, koji je pomogao da se sagledaju prijetnje koje konstatno dolaze. Pomenuti napadi su iziskivali svakodnevnu komunikaciju sa internet provjaderom (Crnogorski Telekom), kao i sa relevantnim institucijama (Uprava policije, ANB, MOD i drugi). Postignut je dogovor sa

provjaderom da se izvrše određena podešavanja na njihovim sistemima, kako bi se preventivno djelovalo u skladu sa njihovim mogućnostima. Takođe, sproveden je postupak aktivacije još jednog testnog sistema zaštite od DDoS napada, koji se realizovao krajem godine. Imajući u vidu učestale sajber prijetnje, u toku je nabavka sofisticiranog uređaja za zaštitu od DDoS napada.

Neophodno je poseban akcenat staviti na uvođenju određenih procedura upravljanja i korišćenja mrežnih resursa, kao i procedura iz oblasti sajber bezbjednosti kao što su:

- nabavka softverskih rješenja koja bi bila od koristi CIRT-u;
- redovna kontrola i revizija internet saobraćaja u cilju detektovanja rizičnih korisnika u sistemu;
- izrada pravilnika o upotrebi mrežnih, internet i drugih resursa za potrebe državnih organa i organa državne uprave;
- upotreba Disaster recovery site-a za kritične sisteme;
- jačanje ljudskih resursa u dijelu administriranja mrežnom infrastrukturom i vođenju brige o bezbjednosti.

Usluge MPLS servisa, Internet servisa, GE optičkih linkova i Mjesnih i međumjesnih linkova, za potrebe državnih organa i organa uprave, pruža Ministarstvo kao nosilac ugovora za zakup ovih usluga. Usljed razvoja informacionih sistema, a u cilju boljih performansi i dostupnosti, poseban akcenat se stavlja na migraciju svih udaljenih korisnika na optičke transportne linkove. U dijelovima gdje to nije moguće, teži se povećanju kapaciteta, a sve to u skladu sa budžetom opredijeljenim za navedene nabavke.

Evidentni su problemi u dijelu MPLS mreže, čiji su kapaciteti ograničeni i često nedovoljni za optimalno funkcionisanje niza sistema koji se razvijaju unutar mreže državnih organa. Potrebno je pokrenuti aktivnosti za izradu tehničkog rješenja za implementaciju MPLS mreže zasnovanoj na bežičnim radio signalima, kojim bi se “pokrio” dio lokacija za koje nije isplativo dovoditi optička vlakna. Na ovaj način bi zaista kreirali privatnu mrežu, čime bi povećali bezbjednost prenosa podataka, a sve u skladu sa preporukama i praksom zemalja koje imaju razvijen ICT.

U prvom kvartalu 2016. godine, realizovane su aktivnosti oko preseljenja, povećanja kapaciteta i priključenja niza lokacija u okviru MPLS mreže, a u skladu sa tekućim ugovorom o zakupu MPLS linkova.

U posljednjem kvartalu 2016. godine sprovedene su aktivnosti oko migracija sledećih institucija sa MPLS na GE optičku transportnu mrežu:

- Ministarstvo poljoprivrede – Agencija za plaćanje;
- Ministarstvo finansija – Centralna banka CG;
- MONSTAT;

Takođe, koordinirane su aktivnosti oko povećanja kapaciteta internet linkova, koji se koriste za potrebe mreže državnih organa.

Private Cloud sistem i virtuelno serversko okruženje je na raspolaganju svim organima državne uprave preko Self service portala i virtuelno serversko okruženje prema njihovim zahtjevima sa potrebnim licencama. Na sistemu su vršene slijedeće aktivnosti:

- kreiranje virtualnih mašina (servera);
- instalacija operativnih sistema, instalacija korporativnog antivirusa;
- ućlanjivanje servera u domen;
- dodjeljivanje administratorskih naloga i prava za administrator kojima je server namijenjen;
- provjera rada svih virtuelnih mašina u Cloud okruženju;
- provjera rada svih servisa u Cloud okruženju.

Takođe, realizovane su svakodnevne aktivnosti monitoringa stanja mail servera, domen kontrolera, servera koji se hostuju na Private Cloud sistemu kao i analiza raspoloživih resursa u Private Cloud okruženju.

Kako se potrebe državnih organa i organa uprave za uslugama servisa koje pruža Ministarstvo svakim danom uvećavaju, omogućeno je da na postojećim kapacitetima na Cloud sistemu, državni organi i organi Uprave mogu implementirati svoje informacione sisteme bez nabavke hardverskih komponenti. Trenutno je na Cloud sistemu omogućeno i instalirano preko 35 sistema u virtuelnom okruženju za potrebe državnih organa i organa uprave.

Akcioni plan o sprovođenju Strategije korišćenja Open Source tehnologija u Crnoj Gori za 2016. i 2017. godinu Ovim Akcionim planom će se definisati aktivnosti u daljem sprovođenju strateških ciljeva u oblasti korišćenja Open source tehnologija u Crnoj Gori. Imajući u vidu da je korišćenje Open Source tehnologija u svijetu sve veće, potrebno je, shodno smjernicama datim u Strategiji, utvrditi stepen korišćenja i pozitivna iskustva. Izvještajem o sprovođenju će se dati prikaz stepena korišćenja Open source tehnologija u Crnoj Gori.

Active Directory (AD) je servis koji upravlja korisničkim naložima i resursima na mreži državnih organa tj. domenu isu.gov.me. Ovaj servis implementiran je na Domen kontrolerima na kojima je instaliran Windows Server 2008 R2 operativni sistem. Redovno održavanje Active Directory sistema podrazumijeva:

- kreiranje, brisanje, ispravka (editovanje) korisničkih naloga;
- kreiranje VPN naloga;
- vršenje redovnog backup-a AD na rezervisanim lokacijama;
- redovno vršenje windows update Domen Kontrolera (DC);
- provjera logova na DC kao i permanetna provjera funkcionalnosti svih servisa na AD;
- resetovanje password korisnicima;
- kreiranje domenskih polisa, njihovo testiranje i nakraju primjena na domenu.
- Intervencije u slučajevima nefunkcionisanja ili djelimično funkcionisanja polisa.
- Kreiranje novih organizacionih jedinica na AD, kao i distributivnih, administratorskih i grupnih korisničkih naloga;
- Delegiranje prava za pojedine administratore;
- Dodjela prava administriranja računarima koji su u domenu;
- Izvještaj o radu za 2015. godinu - Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije;
- Provjera svih objekata i korisničkih naloga da li su kreirani u skladu sa politikom domena (imena računara, dodjeljene mail adrese itd.);
- Kreiranje DNS rekorda na DC, njihovo ažuriranje i provjera ukupne funkcionalnosti DNS-a.

Trenutno, AD servis koristi veliki broj korisnika iz svih državnih institucija koje su na mreži državnih organa, tj. aktivno je 7369 korisničkih naloga. Disable-ovanih korisničkih naloga je 1098.

Servisom elektronske pošte (e-mail) za potrebe korisnika u državnim organima i organima uprave upravlja Ministarstvo. Prijem/slanje e-mail-ova obavlja se preko Exchange Server-a, koji je visoko integrisan u Active Directory. Osim primarne funkcije prijema/slanja omogućeno je: dijeljenje adresara, kalendara, antispam zaštita, automatski backup, web based mail itd. Pristup e-mail nalogu omogućen je preko domenskog korisničkog imena i lozinke. Svaki e-mail nalog je jedinstven i preporučuje se korišćenje samo u službene svrhe. Kreiranje/ukidanje e-mail naloga vrši administrator e-mail sistema.

Treba napomenuti da Ministarstvo periodično ažurira spisak e-mail naloga, ali je obaveza svakog državnog organa da pravovremeno dostavlja podatke o licima koja nisu više službenici organa ili iz nekog drugog razloga nemaju više dozvolu korišćenja e-mail servisa, kako bi se pravovremeno izvršila suspenzija tih naloga na sistemu. Održavanje e-mail sistema podrazumijeva:

- administriranje svih korisničkih e-mail naloga;
- izvršavanje dnevnog, nedjeljnog i mjesečnog bekapa svih mail naloga na domenu;
- svakodnevni monitoring logova na mail serverima;
- proširenje veličine prostora mailbox-a za određene korisnike;
- disablovanje (ukidanje) mail naloga za korisnike kojima prestaje radni odnos u određenom državnom organu;
- deaktivacija, izmjena određenih mail naloga;
- aktivnosti na otklanjanju problema vezanih za mail servis (konfiguracija mail naloga, re-instalacija mail klijenata...);
- promijenjena konfiguracija izvršavanja automatskog bekapa uslijed nemogućnosti izvršavanja bekapa po prethodno konfigurisanim job-ovima.

Trenutni broj e-mail naloga je 7533, a kreirano je 84 accepted domena (poddomena) i 84 e-mail polise. Broj i veličina Mailbox po korisnicima:

Mailbox baza 600MB	Mailbox baza 500MB	Mailbox baza 1GB	Mailbox baza 10GB	Mailbox baza 2GB	Disable mailbox baza
3283	3149	95	18	12	887

Tabela 2 - Broj mail naloga po veličini mailbox baze

Institucija	Otvorenih mail adresa	Mail adresa
AGENCIJE/BIROI		
Agencija CG za restrukturiranje privrede i strana ulaganja	1	gov.me
Agencija za duvan	5	aduvan.me
Agencija za mirno rješavanje radnih sporova	12	amrrs.gov.me

Agencija za radio difuziju	17	ardcg.me
Agencija za zaštitu konkurencije	17	azzk.me
Biro za odnose sa javnoscu	2	gov.me
Ukupno	54	
<u>CENTRI</u>		
Centar za socijalni rad	379	czsr.me
Centar za strucno obrazovanje	33	cso.gov.me
Ukupno	412	
<u>DIREKCIJE</u>		
Direkcija javnih radova	49	djr.gov.me
Direkcija za saobraćaj	44	dzs.gov.me
Direkcija za zastitu tajnosti podataka	17	nsa.gov.me
Ukupno	110	
<u>FONDOVI</u>		
<u>ARHIV</u>		
Državni arhiv Crne Gore	26	dacg.gov.me
Fond rada	13	frada.me
Fond za obestecenje	8	fo.gov.me
Ukupno	47	
<u>INSPEKCIJE</u>		
Prosvjetna inspekcija	2	proins.gov.me
Trzisna inspekcija	21	ti.gov.me
Ukupno	23	
<u>KANCELARIJE</u>		
Kancelarija za odrzivi razvoj	2	kor.gov.me
Kancelarija za rodnu ravnopravnost	2	gov.me
Ukupno	4	
<u>KOMISIJE</u>		
Komisija za kontrolu postupaka javnih nabavki	10	nabavka.gov.me
Komisija za istraživanje nesreća I nezgoda u saobr.	2	kinns.me
Komisija za kontrolu državne pomoći	1	kkdp.me
Komisija za sprecavanje sukoba interesa	18	kssi.gov.me
Ukupno	31	
<u>MINISTARSTVA</u>		
Generalni sekretarijat vlade	179	gsv.gov.me
Ministarstvo ekonomije	125	mek.gov.me
Ministarstvo finansija	254	mif.gov.me
Ministarstvo kulture	73	mku.gov.me
Ministarstvo nauke	34	mna.gov.me
Ministarstvo odbrane	264	mod.gov.me
Ministarstvo odrzivog razvoja i turizma	261	mrt.gov.me
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	136	mpr.gov.me
Ministarstvo pravde	109	mpa.gov.me

Ministarstvo prosvjete i sporta	113	mps.gov.me
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	125	mrs.gov.me
Ministarstvo saobracaja i pomorstva	66	mssp.gov.me
Ministarstvo unutrašnjih poslova	612	mup.gov.me
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija	397	mfa.gov.me
Ministarstvo za informaciono drustvo i telekomunikacije	114	mid.gov.me
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	37	mmp.gov.me
Ministarstvo zdravlja	61	
Ukupno	2960	
SEKRETARIJATI		
Sekretarijat za razvojne projekte	16	srp.gov.me
Sekretarijat za zakonodavstvo	26	szz.gov.me
Ukupno	42	
SUDSTVO		
Ustavni sud	54	ustavnisud.me
Ukupno	54	
TUŽILAŠTVO		
Specijalno drzavno tuzilastvo	21	tuzilastvo.me
Osnovno drzavno tuzilastvo	53	tuzilastvo.me
Vise drzavno tuzilastvo	52	tuzilastvo.me
Vrhovno drzavno tuzilastvo	59	tuzilastvo.me
Ukupno	185	
UPRAVE		
Fitosanitarna uprava	15	fu.gov.me
Lucka uprava	10	luckauprava.gov.me
Poreska uprava	640	tax.gov.me
Uprava carina	639	carina.gov.me
Uprava za antikorupcijsku inicijativu	18	daci.gov.me
Uprava za igre na sreću	19	uis.gov.me
Uprava za imovinu	31	uzi.gov.me
Uprava za inspekcijske poslove	311	uij.gov.me
Uprava za javne nabavke	22	ujn.gov.me
Uprava za kadrove	90	uzk.gov.me
Uprava za mlade i sport	18	ums.gov.me
Uprava za nekretnine	80	uzn.gov.me
Uprava za sprecavanje pranja novca i finansiranja terorizma	38	uspnft.gov.me
Uprava za vode	11	uzv.gov.me
Uprava za ugljovodonike	5	mha.gov.me
Uprava za zastitu kulturnih dobara	26	uzkd.gov.me
Uprava za vode	10	uzv.gov.me
Veterinarska uprava	26	vu.gov.me
Uprava za zbrinjavanje izbjeglica	27	uzzi.mrs.gov.me

Ukupno	2036	
ZAVODI		
Hidrometeoroloski Zavod	46	hmz.gov.me
Seizmoloski zavod	10	seismo.gov.me
Zamtes	8	zamtes.gov.me
JU Socijalne I dječije zaštite	195	usdz.me
Zavod za intelektualnu svojinu	36	zis.gov.me
Zavod za izvršenje krivičnih sankcija	55	ziks.me
Zavod za metrologiju	48	metrologija.gov.me
Zavod za školstvo	81	zzs.gov.me
Zavod za socijalnu I dječiju zaštitu	17	zsdz.gov.me
Ukupno	496	
OSTALO		
Premijer i potpredsjednici vlade	12	gov.me
Kabinet Predsjednika	32	predsjednik.me
Državni arhiv Crne Gore	26	dacg.gov.me
Državni Protokol	23	dpr.gov.me
PRIS	15	pris.gov.me
Revizorsko tijelo	19	Revizorskotijelo.me
Sluzbeni list	16	sluzbenilist.me
Upitnik	14	gov.me
Zastitnik imovinsko pravnih interesa	35	zipicg.me
Ukupno	192	

Tabela 3 - Broj korisnika po institucijama i email adrese

7. PKI SISTEM – INTERNI CA

Ministarstvo je kroz Projekat uvođenja PKI infrastrukture u organima državne uprave, stvorilo jedan od preduslova za primjenu i razvoj elektronskog poslovanja, koji obezbjeđuje rješenje zaštite elektronskog poslovanja.

Osnovna uloga je uspostavljanje digitalnog identiteta subjekata u okviru mreže, baziranog na digitalnim certifikatima, čime se stvara pogodno okruženje za realizaciju drugih bezbjednosnih servisa koji omogućavaju: tajnost elektronskih dokumenata, autentifikaciju, integritet i neporecivost podataka.

Ministarstvo upravlja infrastrukturom javnih ključeva (GOV.ME-PKI) za interne potrebe državne uprave. U okviru GOV.ME-PKI je za potrebe davanja usluga certifikovanja uspostavljeno jedno certifikaciono tijelo sa samo-potpisanim certifikatom Certification Authority - CA, koje izdaje certifikate državnim službenicima Ministarstva kao i ostalim službenicima u državnoj upravi.

Implementirani servisi na PKI sistemu su:

- Prijava na Windows sa certifikatom (SmartCard Logon);
- Password za jednu prijavu (One Time Password – OTP);
- Kriptovanje/neporecivi digitalni potpis file-ova;

- Kriptovanje/neporecivi digitalni potpis e-mail poruka;
- eToken anywhere podrška.

Trenutna statistika aktivnih digitalnih certifikata i izdatih tokena je:

- Korisnički certifikati – izdato 449 certifikata;
- Certifikati za uređaj – izdato 35 certifikata.

Veliki broj aplikacija omogućava upotrebu digitalnih certifikata, a to su:

- eCRS sistem;
- eDMS sistem;
- Portal e-Uprave;
- Službeni list Crne Gore.

U okviru redovnih aktivnosti održavanja PKI sistema realizuje se:

- Kreiranje naloga, editovanje i deaktiviranje naloga, opoziv cerifikata, obnova ključeva certifikata;
- Obavještenje korisnika o kreiranim nalozima (certifikatima) i slanje reference number;
- Obavještenje Registration Authority (RA) o kreiranim certifikatima i slanje autorizacionih kodova;
- Vršenje redovnog nedjeljnog backup-a na CA server;
- Importovanje certifikata na tokenima za pojedine kreirane certificate;
- Enrolment za kreirane cerifikate za uređaje i dodjela tog cerifikata odgovornim licima;
- Reset passworda za tokene, inicijalizacija, dodjeljivanje imena tokenu korisnika;
- Upgrade TMS servera sa Winows2003 na Windows2008;
- Provjera ažuriranja CRL liste i obezbeđivanje najnovije kopije na predvidjenoj lokaciji.

Početkom 2016. godine urađen je redizajn sajta www.pki.gov.me. Vizuelni identitet je usklađen sa web portalom Vlade Crne Gore. Sajt sadrži podatke o nadležnostima i organizaciji CA tijela, kontakte ovlašćenih osoba kao i pravnu regulativu i korisnička uputstva, postupak podnošenja zahtjeva uz mogućnost preuzimanja obrazaca i stranicu za objavu aktuelnosti u radu CA tijela, kao i stranicu sa odgovorima na najčešće postavljena pitanja.

Disaster recovery sajt (DRS) je rezervna lokacija koja preuzima funkcionisanje sistema, bez gubljenja podataka i omogućava korisnicima da nesmetano koriste servise informacionih sistema bez zakašnjenja. DRS nije samo lokacija na kojoj se smještaju rezervne kopije podataka, već lokacija koja ima mogućnost da na svojim serverima i mrežno komunikacionim uređajima čuva podatke u realnom vremenu.

Disaster Recovery centar predstavlja dio procesa upravljanja kontinuitetom poslovanja, koji po definiciji obuhvata identifikovanje i zaštitu kritičnih poslovnih procesa i resursa neophodnih da se održi prihvatljiv nivo poslovanja, štiteći one resurse i primjenjujući one

procedure i procese koji će omogućiti opstanak organizacije u slučaju katastrofalnog događaja.

Ovi događaji mogu da budu prirodne katastrofe kao što su poplave i zemljotresi, rizik od terorističkog napada, pa do događaja kao što su otkaz servera ili nekog drugog dijela informacione infrastrukture. Suštinski, plan kontinuiteta poslovanja je definisan plan, sastavljen od unaprijed definisanih procedura i akcija koje propisuju šta treba uraditi kada dođe do katastrofe koja može imati negativne posljedice na poslovane organizacije. Postojeći objekat je urađen po svim standardima za ovakve namjene, i predviđao je implementaciju:

- Sistema Video nadzora;
- Sistema za kontrolu i dojavu u slučaju provale i požara;
- Automatske centrale za gašenje u slučaju požara;
- Termotehničke instalacije;
- Alternativno napajanje električnom energijom-agregatno napajanje.

Izrada osnovnih funkcionalnosti Disaster recovery site-a i prebacivanje prvih servisa, za potrebe korisnika državnih organa i organa uprave, planirano je u nekoliko faza, imajući u vidu raspoloživa sredstva i hardversku opremu kojom raspolažemo.

Cilj cjelokupnog projekta je uspostavljanje optimalne podloge za dalji razvoj sekundarnog site-a. Poseban značaj je dat stvaranju mrežno-komunikacione infrastrukture, koja će omogućiti povezivanje svih državnih organa sa Disaster recovery lokacijom. Disaster recovery sajt je povezan optičkim linkom kroz koji se vrši replikacija podataka sa primarnom lokacijom u Podgorici. Trenutni kapacitet internet linka od 20Mb/s i MIPNet veze 10 Mb/s, ispunjava optimalne zahtjeve instaliranih servisa.

Trenutno implementirani servisi na Disaster Recovery lokaciji su:

- Servis upravljanja korisničkim nalogima AD (Active Directory);
- Servis Elektronske sjednice Vlade (ESV);
- Informacioni sistem Investiciono razvojnog fonda;
- Informacioni sistem Ustavnog suda Crne Gore;

U protekloj godini, nekoliko institucija je iskazalo interesovanje da svoje ključne servise implementiraju na Disaster recovery lokaciju i u pripremi je migracija Informacionih sistema sljedećih institucija:

- Ministarstvo finansija;
- Poreska uprava;
- Fond PIO;
- Fond za zdravstveno osiguranje.

CIRT ZAŠTITA OD RAČUNARSKIH I BEZBJEDNOSNIH INCIDENATA NA INTERNETU

Crnogorski nacionalni CIRT je nastavio sa aktivnostima na planu uspostavljanja i unapređivanja partnerskih odnosa kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu, a u cilju bolje i efikasnije borbe protiv sajber kriminala i sajber prijetnji. Na nacionalnom nivou, CIRT-ME je nastavio sa unapređivanjem mehanizama proaktivnog i reaktivnog pristupa sajber sigurnosnim incidentima i prijetnjama, kao i jačanjem institucionalne saradnje među ključnim državnim institucijama i organima lokalne samouprave koje su prepoznate kao garanti sajber bezbjednosti.

U sklopu svojih svakodnevni aktivnosti, CIRT vrši prijem, koordinaciju i odgovor na incidentne situacije, sprovodi aktivnosti na podizanju nivoa svijesti, kako u državnim institucijama tako i kod građana, radi na jačanju otpornosti informacionih sistema državnih institucija itd.

U toku 2016. godine realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Na sjednici Vlade Crne Gore 3. novembra 2016. godine usvojen je Akcioni plan za realizaciju Strategije za period od 2016.-2017.godina. Strategijom Sajber bezbjednosti Crne Gore 2013.-2017. godina prepoznato je sedam ključnih ciljeva, čija je realizacija detaljnije definisana kroz pojedinačne zadatke navedenog Akcionog plana;
- Izrađen je Izvještaj o incidentnim situacijama na Internetu u Crnoj Gori, koji je Vlada Crne Gore usvojila na sjednici održanoj 29. decembra 2016. godine. Cilj ovog izvještaja je da se kroz prikaz novih globalnih i lokanih statističkih podataka prikaže aktuelno stanje u sajber prostoru Crne Gore.

Analizom trenutnog stanja, možemo zaključiti da se tokom 2016. godine nastavio trend rasta broja prijavljenih incidenata u odnosu na prethodne godine. Iako nije zabilježen značajan porast broja prijava u odnosu na 2015. godinu, ono što se posebno ističe jeste mnogo veća ozbiljnost i sofisticiranost napada.

U nastavku (Tabela 1, Tabela 2) je statistički prikaz prijavljenih incidenata.

Godina	Napad na web sajtove i IS	Prevare putem Interneta	Zloupotreba profila na društvenim mrežama	Neprikladan sadržaj na Internetu	Malver	Ostali
2012	3	2	-	1		-
2013	5	3	10	-	1	3
2014	5	6	20	5		6
2015	6	17	37	19	17	36
2016	17	20	37	14	51	25
UKUPNO	36	48	104	39	69	70

Tabela 1: Statistika incidenata prijavljenih CIRT-u

Godina	Broj predmeta
2012	6
2013	22
2014	42
2015	132
2016	164
UKUPNO	366

Tabela 2: Ukupan broj prijava po godinama

Nastavljene su aktivnosti na realizaciji projekta TEMPUS (Trans-European mobility scheme for university studies) za unapređenje sajber obrazovnog sistema Crne Gore 2013.-2016. godina. Osnovni ciljevi ovog projekta su podizanje svijesti građana o tome kakve sve prijetnje donosi primjena ICT tehnologija, zatim da se kroz specijalističke treninge obuču radnici u kompanijama koje su nosioci kritične informatičke infrastrukture i da se uspostavi organizovan sistem edukacije na najvišem obrazovnom nivou koji će omogućiti kontinuiran proces obrazovanja kadrova.

Izvršena je migracija web portala www.cirt.me i prilagođena zvaničnoj web prezentaciji Vlade Crne Gore (www.gov.me). Web portal omogućava online prijavu sajber incidenata CIRT timu.

CIRT je putem NATO SPS programa, a u saradnji sa NATO partnerima organizovao obuku iz oblasti sajber bezbjednosti pod nazivom „CSIRT Training“. Glavni cilj ovog događaja bio je da se učesnicima predstave aktivnosti na ublažavanju sajber prijetnji, sa posebnim osvrtom na efikasno rukovanje i reagovanje na sajber incidente.

Imajući u vidu da je sajber odbrana prepoznata kao jedna od ključnih oblasti od strane NATO-a u procesu pristupanja Alijansi, tim njihovih eksperata poslat je 02. marta 2016. godine u Crnu Goru kako bi se sastali sa crnogorskom delegacijom. Ključnu ulogu na sastancima imali su predstavnici CIRT-a.

NATO stručnjaci su na sastanku predstavili aktivnosti NATO-a na polju sajber bezbjednosti i upozorili na moguće prijetnje u susret Varšavskom samitu. Po povratku u Brisel, eksperti su sačinili detaljan izvještaj o posjeti Crnoj Gori, njihovim saznanjima, kao i predlozima za unapređenje.

Ključan aspekt održanog sastanka jeste i ostvarivanje direktne komunikacije sa NATO ekspertima, kako na tehničkom nivou između CERT/CIRT timova, tako i na nivou donosioca odluka. Upravo je između CERT/CIRT timova najvećim dijelom nastavljena saradnja sa NATO-om, zajedničkim odgovorom na incidentne situacije.

NATO je crnogorskom CIRT-u omogućio i pristup MISP platformi (Malware Information Sharing Platform & Threat Sharing) za razmjenu informacija o malverima. Crna Gora je 13. septembra 2016. godine predala izjavu zainteresovanosti za učešće u MISP-u, i članovi CIRT-a su već dobili naloge za pristup ovoj platformi. MISP će nam u budućnosti biti od velike pomoći kao platforma za razmjenu informacija i omogućiti našem timu brži i kvalitetniji odgovor na incidente i mitigaciju istih.

U svom izvještaju o procjeni stanja sajber bezbjednosti u Crnoj Gori, NATO je naveo i potrebu za stručnim usavršavanjem službenika koji rade na poslovima sajber bezbjednosti. S tim u vezi, dogovoreno je održavanje dvije obuke na temu sajber bezbjednosti za 30

službenika državnih organa. Obuke će biti organizovane tokom 2017. godine preko NATO SPS programa u saradnji sa NATO školom iz Oberammergau.

U planu je organizovanje dva kursa u trajanju od po deset nedjelja:

1. M6-108 Network Security Course
2. M6-109 Network Vulnerability Assessment and Risk Mitigation Course

Predstavnici CIRT-a u saradnji sa Globalnim sajber bezbjedonosnim centrom za razvoj (GCCD) iz Južne Koreje održali su seminar pod nazivom „GCCD-Crna Gora: Zajednički seminar o sajber bezbjednosti“. Ovaj seminar predstavio je početak saradnje između Južne Koreje i Crne Gore na polju sajber bezbjednosti, koja će se u budućnosti dodatno unaprijediti kroz zajedničke projekte.

CIRT je jedan od osnivača Sajber bezbjednosnog saveza za zajednički napredak (Cybersecurity Alliance for Mutual Progress - CAMP) koji je zvanično lansiran 11. jula 2016. godine na inauguracionom sastanku održanom u Seulu, Južna Koreja. Inicijativu za osnivanje CAMP-a pokrenula je Korejska agencija za Internet bezbjednost (Korean Internet Security Agency - KISA), a Savez će imati ulogu globalnog savjetodavnog tijela posvećenog podizanju svijesti o sajber prijetnjama i jačanju prekograničnih veza u izradi protivmjera za rješavanje rastućih prijetnji iz sajber prostora.

Strategijom sajber bezbjednosti Crne Gore prepoznata je potreba za stručnim usavršavanjem zaposlenih u javnom sektoru. Shodno tome, CIRT je u saradnji sa Upravom za kadrove organizovao niz obuka za državne službenike i namještenike na temu sajber bezbjednosti.

U okviru INFOFEST-a 2016 održan je panel na temu „Sajber bezbjednost je zajednička odgovornost“. Kroz diskusiju na panelu su razmatrana inovativna rješenja i pristup sajber bezbjednosti, kao i najnovije prijetnje i incidenti u sajber prostoru. Jedan od strateških ciljeva koji je prepoznat nacionalnim i EU dokumentima jeste i jačanje javno-privatnog partnerstva. U tom duhu, kroz ovaj panel je nastavljena aktivnost u ovoj sferi i razmatrani su predlozi za oblike i vidove unapređenja već postojeće i razvoja nove saradnje.

U novembru 2016. godine u saradnji sa Agencijom za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost održan je sastanak sa internet provajderima na kome je dogovoreno da se sprovede niz aktivnosti sa ciljem smanjenja broja malicioznih IP adresa iz crnogorskog sajber prostora. Operatori bi od CIRT-a dobijali informacije o malicioznim IP adresama i obavještavali vlasnike IP adresa. Obavještenje bi uključilo opis problema i instrukcije za njegovo otklanjanje.

Članovi CIRT-a su učestvovali u emisijama i pripremi odgovora na temu aktuelnih pitanja vezanih za sajber bezbjednost i sajber kriminal za razne medijske kuće.

ODJELJENJE ZA ELEKTRONSKE REGISTRE

Vođenje evidencije elektronskih registara i informacionih sistema državnih organa i organa državne uprave definiše Zakon o elektronskoj upravi (Sl. list CG, br. 32/14). Ovim zakonom propisana je obaveza državnih organa i organa državne uprave, koji vode elektronske registre i upravljaju informacionim sistemima, da nadležnom organu, Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije, dostave podatke o tim registrima i informacionim sistemima radi koordinacije i upravljanja projektima u oblasti informacionog društva za potrebe tih organa. Tim zakonom je propisano da nadležni organ vodi Evidenciju o elektronskim registrima i

informacionim sistemima organa državne uprave i istu je dužan uspostaviti u roku od dvanaest mjeseci od stupanja na snagu Zakona.

U cilju uspostavljanja Evidencije o elektronskim registrima i informacionim sistemima državnih organa i organa državne uprave, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je donijelo Pravilnik o evidenciji elektronskih registara i informacionih sistema državnih organa i organa državne uprave (Službeni list Crne Gore, broj 27/15). Tim pravilnikom je propisan sadržaj podataka o elektronskim registrima i informacionim sistemima, koje državni organi i organi državne uprave dostavljaju Ministarstvu, kao i sadržaj i način vođenja evidencije elektronskih registara i informacionih sistema.

Ministarstvo je, nakon stupanja na snagu tog pravilnika, svim državnim organima i organima državne uprave, uputilo zahtjev za dostavljanjem podataka o registrima i informacionim sistemima, kojima su obavješteni na propisanu obavezu dostave pomenutih podataka na propisanim obrascima iz Pravilnika. Dobijeni podaci se evidentiraju u Ministarstvu i koriste se za uspostavljanje Metaregistra, kao dobra osnova u procesu implementacije Jedinstvenog informacionog sistema za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave. Za sada podaci još uvijek nisu kompletni, jer pojedini državni organi i organi državne uprave nisu dostavili propisane podatke ili su ih dostavili nepotpuno, ali u svakodnevnoj komunikaciji se teži kompletnom obuhvatu podataka.

Donošenjem Zakona o elektronskoj upravi, stvorili su se uslovi da Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije na adekvatan način učestvuje u kreiranju ambijenta i pravila, radi koordinacije i upravljanja projektima iz oblasti informacionog društva. U cilju što efikasnije implementacije tog zakona obrazovana je Radna grupa za davanje saglasnosti za uspostavljanje informacionog sistema.

Radnu grupu čini šest predstavnika Ministarstva iz Direkcije za informatičku infrastrukturu i Direkcije za elektronske registre, koji na osnovu Smjernica za davanje saglasnosti razmatraju dostavljenu dokumentaciju državnih organa i organa državne uprave, sadržinu Obrasca koji ti organi dostavljaju i na osnovu svih elemenata postupaju po zahtjevu.

S obzirom da je obaveza pribavljanja saglasnosti proistekla iz Zakona o elektronskoj upravi, svi državni organi i organi državne uprave su obavješteni o toj obavezi, kao i Uputstvu o neophodnoj dokumentaciji i zahtjevu koji trebaju dostaviti Ministarstvu. Do sada su obrađeni zahtjevi Ministarstva vanjskih poslove i Direkcije za saobraćaj, dok je zahtjev Ministarstva poljoprivrede potrebno dopuniti.

Informacija o Jedinstvenom informacionom sistemu za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave usvojena je na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 30. jula 2015. godine. Zaključkom Vlade Crne Gore broj 08-1906 od 30. jula 2015.godine, Vlada je prihvatila Sporazum o zajedničkom finansiranju projekta „Jedinstveni informacioni sistem za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave“ između Programa Ujedinjenih nacija za razvoj i Vlade Crne Gore, koji je potpisan između Vlade Crne Gore i kancelarije Ujedinjenih nacija Program za razvoj (UNDP).

Uspostavljanje Jedinstvenog informacionog sistema za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave je obaveza koju propisuje Zakon o elektronskoj upravi (Sl. list CG, br. 32/14). Prepoznajući barijere za dalji razvoj elektronske uprave u Crnoj Gori, s jedne strane i obavezu stvaranja efikasne administracije, s druge strane, identifikovan je sistemski problem koji utiče na efikasnost administracije, a odnosi se na pribavljanje dokumenata po službenoj dužnosti.

S tim u vezi, normirana je obaveza državnih organa i organa državne uprave da dokumenta odnosno podatke pribavljaju kroz Jedinstveni informacioni sistem za razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave, odnosno obaveza Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije da uspostavi taj sistem.

Uspostavljanjem Jedinstvenog informacionog sistema za elektronsku razmjenu podataka koji će obezbjediti razmjenu podataka, korišćenjem mrežne i systemske infrastrukture na kojoj počiva informacioni sistem državnih organa, između tehnološki divergentnih aplikativnih rješenja državnih organa ili organa državne uprave, nezavisno od kompatibilnosti sistema značajno će ubrzati obavljanje upravnih nadležnosti. Sistem će obuhvatiti i Metaregistar podataka i elektronskih servisa koji se vode u državnim organima i organima državne uprave i olakšati pristup informacijama o podacima i elektronskim servisima, a samim tim i njihova razmjena i lakše pružanje.

Sistem je instaliran (produkciona i testna verzija), odnosno osnovne funkcionalnosti GSB sistema su testirane i rade u skladu sa traženim karakteristikama (Administracija sistema, orkestracija servisa, registracija, autorizacija i relizacija servisa itd.).

Dogovoreno je da nakon finalnog testiranja rješenja, a nakon toga i prihvatanja rješenja od strane Vlade i UNDP-a, Izvođač organizuje obuku zaposlenih u institucijama za korišćenje istog početkom 2017. godine.

Analiza o broju IT sistema koji se koriste u okviru državnih organa i organa državne uprave i potrebnim kapacitetima za uspostavljanje funkcije IT revizija urađena je u saradnji sa Ministarstvom finansija. Predložen je model za uspostavljanje unutrašnje revizije informacionih sistema koje koriste organi državne uprave i drugi korisnici sredstava budžeta Crne Gore, izuzimajući jedinice lokalne samouprave u okviru državnog organa nadležnog za informaciono društvo državnih organa. Dato je mišljenje na predlog Uredbe o izmjeni i dopuni Uredbe o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru, koju je pripremilo Ministarstvo finansija.

Izradom Strategije zdravstvenog informacionog sistema za period 2016.-2020. godina, u čijoj izradi je učestvovao predstavnik Ministarstva, dat je poseban značaj sagledavanju zdravstvenog sistema u cjelini i u skladu s tim pripremi ciljeva i mjera za informatizaciju zdravstva.

Predstavnici Ministarstva učestvovali su i u izradi Strategije informacionog sistema pravosuđa. Novom strategijom je predviđeno jedinstven pristup informatizaciji institucija pravosuđa, kao i korišćenje zajedničkih resursa države:

- Industrijska politika;
- Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine;
- Revizija poreskog informacionog sistema i unaprijeđene u dijelu uspostavljanja registar kasa;
- Saradnja sa privrednom komorom e-poslovanje;
- Učestvovanje u radu pregovaračkih poglavlja 3 i 10;
- Praćenje realizacije ugovora sa kompanijom oracle.

Vlada Crne Gore je u decembru 2008. godine potpisala okvirni Ugovor o licencama sa kompanijom ORACLE, kojim su obuhvaćeni svi državni organi, javne ustanove, pravna lica osnovana od strane korisnika budžetskih sredstava, kao i sva javna preduzeća osnovana od strane korisnika budžetskih sredstava, a u cilju kvalitetnije i ekonomski povoljnije realizacije

informativnih sistema u Crnoj Gori, koji koriste ovu tehnologiju. Ugovorom je prije svega za sve korisnike obezbijeđen popust na cijenu proizvoda i tehničku podršku proizvodima od 38%. Ugovor je istekao 18. decembra 2011. godine i u potpunosti je realizovan, ali se godišnje održava tehnička podrška za proizvode koji su nabavljeni po ovom ugovoru.

Rad na izradi propisa i politika iz oblasti informacionog društva u prethodnoj godini dominantno se odnosio na izradu:

- Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu;
- Strategija i politika
- Uredbi
- Pravilnika
- Uputstava
- Davanje mišljenja na dokumenta drugih institucija iz oblasti informacionog društva.

Rad na izradi propisa i politika iz oblasti otvorenih podataka koji postaju alat za razvoj privatnog sektora, otvaranje novih poslovnih prilika, djelotvorniju javnu upravu i uključivanje građana dominantno se odnosio na izradu:

- Analiza evropskih direktiva, propisa i najboljih praksi iz region;
- Analiza postojećeg stanja u oblasti otvorenih podataka;
- Priprema normativnog okvira za obavezu objavljivanja podataka u otvorenom formatu koji se mogu ponovo upotrebiti, i njihovo centralizovano objavljivanje na posebnom portalu koji može biti podportal Portala elektronske uprave.

DIREKTORAT ZA RAZVOJ ELEKTRONSKE UPRAVE

1. Realizacija programa i zaključaka vlade

Direktorat za razvoj elektronske uprave, je na osnovu Programa rada Vlade Crne Gore, usvojio sljedeći dokument:

- Analizu stanja eUprave u Crnoj Gori

Analiza stanja eUprave u Crnoj Gori predstavlja godišnji osvrt na stanje i aktivnosti u sferi eUprave u Crnoj Gori. Ovom analizom su uočeni osnovni problemi, kako sa aspekta krajnjeg korisnika elektronske uprave, tako i sa aspekta davaoca e-usluge. Rezultati analize su također poslužili za definisanje ključnih prioriteta daljeg razvoja eUprave, koji se prije svega ogledaju u elektronskim uslugama ali i aktivnostima koje vode prevazilaženju definisanih problema. Poseban akcenat je dat na podizanju nivoa informisanosti i zainteresovanosti javnosti i institucija sistema.

2. Realizacija aktivnosti u pogledu politike razvoja

Osnovne razvojne aktivnosti Direktorata se ogledaju u projektnim aktivnostima portala eUprava i Informacionog sistema za elektronsko upravljanje dokumentima.

Portal eUprava

Stvaranje moderne i efikasne državne administracije Ministarstvo je prepoznalo u razvoju eUprave, kao mogućnosti za sveukupan razvoj države. U svrhu realizacije tog cilja implementiran je projekat portala eUprave koji predstavlja jednu od osnovnih karika u razvoju elektronske uprave. Portal eUprava sa elektronskim uslugama (e-usluge) i informacijama za građane i poslovne subjekte, kao i za interne administrativne operacije, razvijen je kao svojevrstan elektronski šalter državne uprave prema fizičkim i pravnim licima, kao i unutar samih organa uprave. Ovaj portal predstavlja centralnu tačku pristupa na internetu na kojem je moguće postaviti sve elektronske javne usluge ili e-usluge koje nude organi državne uprave, organi lokalne samouprave i organi lokalne uprave.

Projekat je urađen po standardima EU i čini temelj elektronske uprave u Crnoj Gori. Portal podržava elektronsku identifikaciju korisnika (građana i pravnih lica), informisanje, elektronsku interakciju između korisnika i organa uprave, popunjavanje elektronskih formulara, dostavljanje zahtjevanih dokumenata i drugo. Portal je dostupan preko interneta ili mreže državnih organa uprave, uz adekvatnu portabilnost na svim web orijentisanim platformama. Atraktivan dizajn i vizuelna prepoznatljivost nacionalnog portala su bili važni zahtjevi pri izradi ovog portala. Osnovni principi na kojima je izgrađen Portal su: sigurnost, kontrola, jednostavnost, transparentnost, servisi kreirani po potrebi korisnika, proširivost, fleksibilnost i prilagodljivost izgleda, prilagođavanje osobama sa posebnim potrebama, lično i za svakoga, bilo kada–bilo gdje, povezivanje sa drugim sistemima.

Modul za kreiranje elektronskih obrazaca na Portalu omogućava organima državne uprave i lokalne samouprave kreiranje elektronskog obrasca koji su po svemu identični originalnim obrascima u papirnoj formi. Samim tim, obezbijeđeno je jednostavno, brzo i pouzdano formiranje i najkompleksnijih obrazaca.

Na ovaj način, Portal daje mogućnost organima državne uprave i lokalne samouprave da bilo koju uslugu, koju pružaju fizičkim ili pravnim licima na tradicionalni način, učine dostupnom i u elektronskoj formi. Takođe, modul za kreiranje obrazaca organima državne uprave i lokalne samouprave obezbjeđuje sve tehničke preduslove da niz podataka iz kreiranog obrasca može biti automatski provjeren u sopstvenim informacionim sistemima ili registrima, ukoliko to konkretna eUsluga zahtijeva.

Portal podržava više kategorija identifikacije korisnika elektronskih servisa od anonimnih, registrovanih mail nalogom pa do registrovanih pomoću kvalifikovanih digitalnih sertifikata koje je izdalo neko od registrovanih certifikacionih tijela (CA) u Crnoj Gori.

Ukupan broj e-usluga na portalu eUprava, zaključno sa 31.12.2016. godine, je 192 a pruža ih 30 institucija, i to:

- 82 e-usluge su informativnog tipa
- 110 e-usluga su elektronskog tipa

Na sljedećoj tabeli dat je prikaz broj elektronskih servisa na Portalu po institucijama

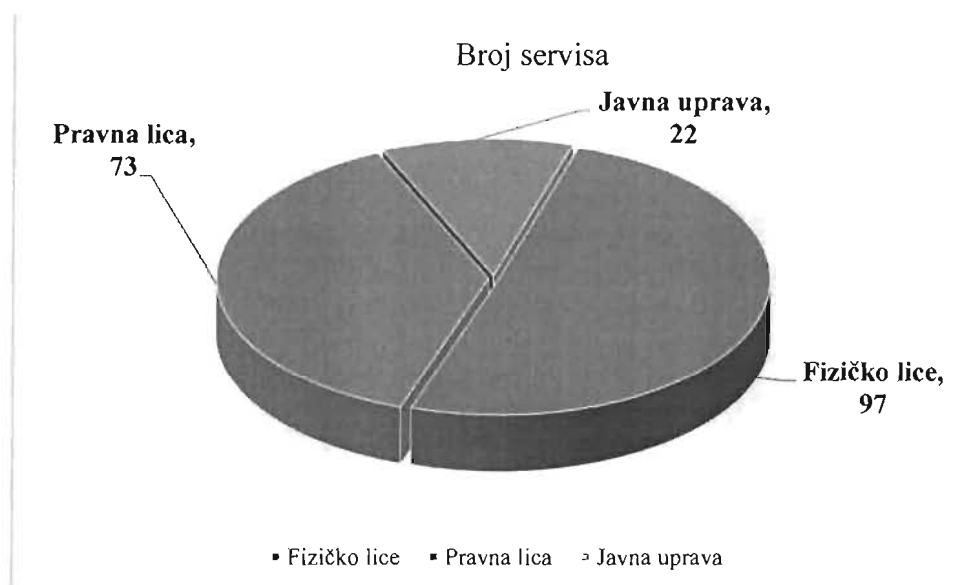
Ime Institucije	Broj servisa
Agencija za duvan	8
Agencija za sprječavanje korupcije	2
Agencija za zaštitu konkurencije	1
Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama	3
Agencija za zaštitu životne sredine	22
Direkcija za zaštitu tajnih podataka	15
Državna komisija za kontrolu postupka javnih nabavki	1
Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje	14
Ministarstvo finansija	1
Ministarstvo nauke	2
Ministarstvo odbrane	1
Ministarstvo održivog razvoja i turizma	12
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	21
Ministarstvo prosvjete	13
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	1
Ministarstvo unutrašnjih poslova	10
Ministarstvo javne uprave	12
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava	1
Poreska uprava	12
Sekretarijat za razvojne projekte	1
Sekretarijat za zakonodavstvo	1
Uprava carina	2
Uprava policije	4
Uprava za imovinu	1
Uprava za inspekcijske poslove	6
Uprava za kadrove	3
Uprava za nekretnine	2
Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma	1
Zavod za metrologiju	15

Zavod za statistiku MONSTAT	4
UKUPNO:	192

U zavisnosti od načina logovanja (prijave) na Portal eUprave, prikazan je broj servisa:

- 60 servisa zahtijeva logovanje digitalnim certifikatom i digitalno potpisivanje dokumenta (obrazaca)
- 62 servisa zahtijeva logovanje digitalnim certifikatom
- 48 servisa zahtijeva logovanje mailom nalogom.

U zavisnosti od vrste korisnika (Fizička lica, Pravna lica ili Javna uprava) kojoj je namijenjen, broj servisa je prikazan je na sljedećoj slici.

Ukoliko posmatramo servise za fizička lica, u odnosu na servise za pravna lica, možemo konstatovati da su servisi za fizička lica brojniji u odnosu na servise za pravna lica odnosno na servise za javnu upravu.

U toku 2016. godine na portalu eUprava kreirano je: 12 usluga u nadležnosti Agencije za zaštitu životne sredine, 11 usluga u nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma, 10 usluga u nadležnosti Ministarstva prosvjete, 14 usluga u nadležnosti Direkcije za zaštitu tajnih podataka, 14 usluga u nadležnosti Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje i druge.

Ukupno je kreirano 69 novih usluga, i postavljeno 9 novih obrazaca, ali se isto tako mora naglasiti da je broj institucija koje imaju svoje elektronske servise na portalu eUprava povećan za svega 11% što govori o nezainteresovanosti državne administracije za kreiranjem elektronskih servisa na portalu eUprava.

U toku 2016. godine određen broj usluga je povučen sa portala eUprava zbog određenih zakonskih ili podzakonskih izmjena. Sa Portala je uklonjeno 6 servisa i to: 2 usluge iz

nadležnosti Agencije za zaštitu konkurencije, 3 usluge iz nadležnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i jedna usluga iz nadležnosti Ministarstva javne uprave.

Takođe, određeni broj servisa su ad hoc servisi, tačnije oni servisi koji su vezani za određeni period aktiviranja i trajanja kao što su:

- Prijava poslodavaca iz privatnog sektora i javnog sektora za Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem koje se realizuje u periodu od 15. septembra do 15. oktobra. Servis je bio aktivan definisani period i povučen je do sljedeće aktivacije (2 servisa).
- Prijava Korisnika za Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem koja traje u periodu od 18. oktobra do 18. novembra. Servis je bio aktivan definisani period i povučen je do sljedeće aktivacije.
- Anketa korisnika Programa stručnog osposobljavanja koja je trajala u periodu septembar - oktobar 2016
- Anketa Poslodavaca koji učestvuju u Programu stručnog osposobljavanja koja je trajala u periodu septembar - oktobar 2016.

Takođe, revidirane su 102 od ukupno 129 elektronskih usluga koje su bile dostupne na dan 31.12.2016.godine. Ukupno 27 elektronskih usluga, koje su u nadležnosti 5 institucija (Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstva nauke, Uprave policije i Uprave za kadrove) je ostalo nerevidirano od strane imenovanih administrator.

Na sljedećoj tabeli su prikazani novi servisi u 2016.godini.

Opis elektronske usluge	Naziv Institucije
Zahtjev za upis u registar subjekata u organskoj proizvodnji	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
Zahtjev za upis u registar subjekata u organskoj proizvodnji	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
Mreža obrazovno-vaspitnih ustanova u Crnoj Gori	Ministarstvo prosvjete
Zahtjev za dodjelu studentskog kredita	Ministarstvo prosvjete
Priznavanje inostrane obrazovne isprave za osnovne i srednje škole	Ministarstvo prosvjete
Priznavanje inostrane obrazovne isprave o stečenom visokom obrazovanju	Ministarstvo prosvjete
Zahtjev za neposredan pristup podacima iz Centralnog registra stanovništva	Ministarstvo javne uprave
Obrazac za upis, promjenu i dopunu podataka u Centralnom turističkom registru	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Obrazac za upis, promjenu i dopunu podataka u Centralnom turističkom registru	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za određivanje kategorije za hotel, motel, aparthotel, turističko naselje, pansion i nacionalni restoran	Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Prijava građana	Ministarstvo prosvjete
Zahtjev za određivanje kategorije za hotel, motel, aparthotel, turističko naselje, pansion i nacionalni restoran	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u ugostiteljskom objektu	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti vrste kamp	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u ugostiteljskom objektu	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti vrste kamp	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti za skijališta	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za izdavanje odobrenja za rad - Licence za obavljanje djelatnosti turističke agencije	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Zahtjev za izdavanje odobrenja za rad - Licence za obavljanje djelatnosti turističke agencije	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
Izdavanje odobrenja za obavljanje djelatnosti izvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda	Agencija za duvan
Registration to the 196th meeting of the Committee of Senior Officials of the COST and COST National Coordinators' meeting (Budva, Montenegro)	Ministarstvo ekonomije
Zahtjev za izdavanje licence za rad privatne osnovne škole	Ministarstvo prosvjete
Zahtjev za izdavanje licence za rad privatne predškolske ustanove	Ministarstvo prosvjete
Zahtjev za direktna plaćanja za uzgoj višegodišnjih poljoprivrednih kultura	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
Zahtjev za refundiranje troška kontrole kvaliteta eteričnog ulja	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
Zahtjev za refundiranje troška kontrole kvaliteta alkoholnog pića	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
Zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima za rukovaoca tajnim podacima ili drugog zaposlenog u organu	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima za rukovaoca tajnim podacima ili drugog zaposlenog u organu	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima za lica na stručnom osposobljavanju, volontere, kadete i lica angažovana po osnovu ugovora o obavljanju privremenih i	Direkcija za zaštitu tajnih podataka

povremenih poslova, kao i	
Zahtjev za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima za lica na stručnom osposobljavanju, volontere, kadete i lica angažovana po osnovu ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslov	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima za članove radnih tijela koja obrazuje starješina organa, koji podnosi starješina organa	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima za članove radnih tijela koja obrazuje starješina organa, koji podnosi starješina organa	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima za članove radnih tijela koja obrazuje Skupština Crne Gore, koji podnosi Generalni sekretar Skupštine Crne Gore	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima za članove radnih tijela koja obrazuje Skupština Crne Gore, koji podnosi Generalni sekretar Skupštine Crne Gore	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima za članove radnih tijela koja obrazuje Vlada Crne Gore, koji podnosi Generalni sekretar Vlade Crne Gore	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima za članove radnih tijela koja obrazuje Vlada Crne Gore, koji podnosi Generalni sekretar Vlade Crne Gore	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima za zaposlenog u pravnom licu, koji podnosi zakonski zastupnik pravnog lica	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima za zaposlenog u pravnom licu, koji podnosi zakonski zastupnik pravnog lica	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima za pravno lice, koji podnosi zakonski zastupnik pravnog lica	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za produženje važenja dozvole za pristup tajnim podacima za pravno lice, koji podnosi zakonski zastupnik pravnog lica	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
Zahtjev za izdavanje licence za rad privatnih srednjih škola	Ministarstvo prosvjete
Zahtjev za izdavanje licence za rad organizatora obrazovanja odraslih	Ministarstvo prosvjete

Zahtjev za izdavanje saglasnosti na programe i projekte nevladinih organizacija	Ministarstvo prosvjete
Evidencija o nepokretnostima i pravima na njima	Uprava za nekretnine
Prostorni podaci na Geoportalu Uprave za nekretnine	Uprava za nekretnine
Zahtjev za izdavanje licence za rad ustanovi visokog obrazovanja	Ministarstvo prosvjete
Dozvola za preradu i/ili odstranjivanje otpada	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvola za prekogranično kretanje otpada	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvola za mjerenje emisija iz stacionarnih izvora	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvole za izradu strateških karata i izračunavanje nivoa buke	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvola za obavljanje djelatnosti održavanja i/ili popravku, kao i isključivanja iz upotrebe proizvoda koji sadrže supstance koje oštećuju ozonski omotač i/ili alternativne supstance	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvole za uvoz ili izvoz supstance koja oštećuje ozonski omotač i alternativnih supstanci	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvola za obavljanje djelatnosti prometa opasnih hemikalija	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvola za obavljanje poslova zaštite od jonizujućeg zračenja	Agencija za zaštitu životne sredine
Upis u registar hemikalija za prethodnu kalendarsku godinu	Agencija za zaštitu životne sredine
Odobrenje za prevoz radioaktivnog materijala	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvola za obavljanje prometa radioaktivnih materijala	Agencija za zaštitu životne sredine
Dozvola za obavljanje prometa (uvoz, izvoz i tranzit) rendgenskih uređaja, akceleratora i drugih električnih uređaja koji proizvode jonizujuće zračenje	Agencija za zaštitu životne sredine
Zahtjev za izdavanje licence za rad auto škole	Ministarstvo prosvjete
Mjesečno istraživanje trgovine na malo (TRG-10)	Zavod za statistiku -Monstat
Mjesečni izvještaj o dolascima i noćenjima turista (TU11)	Zavod za statistiku -Monstat
Molba za uvjerenje	FOND
Zahtjev za slobodan pristup informacijama u nadležnosti Uprave za imovinu	UI
Molba za doživotnu naknadu (žene)	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
Zahtjev za invalidsku penziju	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
Zahtjev za porodičnu penziju	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
Zahtjev za starosnu penziju	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje

	osiguranje
Potvrda o životu	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
Nabavka, prodaja i zalihe naftnih proizvoda (SQ8)	Zavod za statistiku -Monstat
M1 obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
M2 obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
M3 obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
ROD1 obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
M4 obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
M4K obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
M8 obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
M12 obrazac	Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje

U protekloj godini preko portala e-uprava podnijeto je oko 8800 zahtjeva, a tabelarni prikaz statusa svih zahtjeva za prethodnu 2016. godinu je dat u sljedećoj tabeli.

Podnijet (neobrađen)	Nepotpun	Zaveden	Obrađen	Odbijen	Ukupno podnešeno
36	2	1	8433	335	8807

Na sljedećoj tabeli prikazane su institucije sa najvećim brojem podnijetih zahtjeva

Naziv institucije	Naziv servisa (e-usluge)	Podnijet	Nepotpun	Zaveden	Obrade	Odbijen	Ukupno podnešeno
Ministarstvo prosvjete	Zahtjev za dodjelu studentskog kredita	0	0	0	5430	0	5430
Zavod za zapošljavanje Crne Gore	Obrazac br.1 - Zavod za zapošljavanje - bez digitalnog certifikata	2	0	0	1746	165	1913
Uprava za kadrove	Obrazac br. 1 - Uprava za kadrove - bez	0	0	0	604	169	773

	digitalnog certifikata						
Ministarstvo javne uprave	Anketa korisnika Programa stručnog osposobljav anja	0	0	0	428	0	428
Ministarstvo javne uprave	Anketa Poslodavaca koji učestvuju u Programu stručnog osposobljav anja	0	0	0	168	0	168
Ministarstvo nauke	Registration to the 196th meeting of the Committee of Senior Officials of the COST and COST National Coordinator s' meeting (Budva, Montenegro)	0	0	0	43	0	43
Ministarstvo prosvjete	Prijava građana	18	0	0	0	0	18
Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijam a	AZLP prijava zbirke ličnih podataka	0	0	0	5	0	5

Na osnovu gornje tabele vidimo da je ukupan broj podnijetih zahtjeva tokom 2016. godine 8807 a da je broj obrađenih zahtjeva 96 % ili tačnije 8433 zahtjeva. Ovaj podatak nije reprezentativan, jer od 8433 obrađenih zahtjeva, njih 2350 su zahtjevi za servis dvije institucije, koji ne zahtijevaju digitalni potpis.

Sa druge strane, 5430 obrađenih zahtjeva su zahtjevi na servisu Studentski kredit, što predstavlja 62 % ukupno obrađenih zahtjeva. Ovaj servis je implementiran prvi put u 2016.godine, i svakako je pokazatelj vrlo uspješno realizovanog servisa.

Problem neažurnosti u radu administratora, koje imenuje institucija u čijoj su nadležnosti servisi, vidi se u primjeru 36 zahtjeva koji su u statusu Podnjet, a nije zaveden. Broj zahtjeva koji je ostao nezavršen je 39 što predstavlja oko 0,5% od ukupno podnijetih zahtjeva za 2016. godinu, a broj odbijenih zahtjeva od strane administratora obrađivača u 2016. godini je 335 što predstavlja 4%. Možemo konstatovati da se procentualno smanjio broj neobrađenih zahtjeva u odnosu na 2015. godinu.

Za sve institucije koje trenutno pružaju elektronske usluge na Portalu u toku 2016. godine održane su obuke u saradnji sa Upravom za kadrove. Obuke su bile interaktivne sa detaljnim objašnjenjem uloga koje su prepoznate u sistemu Portala. Obuku je prošlo 39 imenovanih administratora koji su na licu mjesta revidirali 102 usluge. Takođe, na obukama je postavljeno 69 novih e-usluga. Zbog izostanka 16 imenovanih administratora, nije bilo prilike da se u okviru planiranih aktivnosti revidira još 27 e-usluga.

Treba istaći da se ova vrsta interaktivne edukacije pokazala uspješnom i da je u planu održavanje sličnih obuka za sve nove korisnike portala, tj. imenovane administratore u institucijama koje objavljuju nove servise odnosno elektronske usluge.

U cilju prikupljanja podataka o informisanosti građana, na Portalu je postavljena Anketa "Informisanost i stav građana o uslugama koje pružaju državni organi" koju građani mogu anonimno da popune na portalu eUprave.

Cilj ankete je da se obezbijede povratne informacije koje će se, sa jedne strane koristiti u daljem razvoju Portala eUprava, a sa druge strane da se građani informišu i upoznaju sa radom i namjenom Portala eUprava.

Na osnovu rezultata anketiranih korisnika definisaće se smjernice kako bi Portal učinili efikasnijim, sveobuhvatnijim i bližim svim korisnicima, građanima i privredi. Ova elektronska anketa bila je dostupna korisnicima tokom 2016. godine. Međutim, pokazala se slaba zainteresovanost javnosti za ovu vrstu interakcije, jer je samo 136 korisnika ispunilo istu. Iako je 45,70 % ispitanih korisnika iskazalo zadovoljstvo radom Portala, ovaj procenat nije reprezentativan zbog malog uzorka.

Krajem 2015. godine na Portalu je omogućen kontakt sa korisnicima putem maila euprava@mju.gov.me. Sva pitanja koja krajnji korisnici upućuju preko Kontakt stranice i stranice Pitajte eUpravu su procesuirana na navedenu kontakt stranicu. Isti mail je bio kontaktna podrška svim servisima na Portalu, administratorima iz institucija, kao i podrška za Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem. Ukupan broj primljenih mailova, za period od decembra 2015. godine do decembra 2016. godine je bio 9180.

Značajan broj od 5336 mailova, primljen je u periodu od septembra 2015. do decembra 2016. godine, a odnosili su se na Program stručnog osposobljavanja. 781 mail je primljen na povodom servisa studentskih kredita.

Angažovanje Glavnih administratora Portala je u proteklom periodu bilo veoma značajno. Odgovori su upućeni svim korisnicima, a u pojedinim periodima primljeno je više od 200 mailova. Treba istaći da je podrška pružana i van radnog vremena, kao i u danima vikenda, što opravdava promociju Portala koji je na raspolaganju korisnicima 24/7.

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem, shodno propisima, realizovan je po peti put za 2016/2017. godinu. Servis koji je kreiran na Portalu eUprave, omogućava poslodavcima da elektronski prijave svoje potrebe za radnim mjestima. Ovaj servis je najvišeg nivoa sofistiiarnosti (nivo 5) koji obezbjeđuje proaktivno pružanje usluge i personalizaciju (elektronsku prijavu od strane poslodavca i elektronsku prijavu od strane visokoškolaca, generisanje rangiranja elektronskih listi na osnovu odabranih preferenci od strane visokoškolaca i njihove prosječne ocjene).

U implementaciju Programa stručnog osposobljavanja, kao i prethodnih godina, uključeno je više institucija: Ministarstvo prosvjete, Kabinet potpredsjednika Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije (sadašnje Ministarstvo javne uprave), Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Uprava za kadrove i ustanove visokog obrazovanja.

Shodno Zakonu o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem, član 14, Ministarstvo je razvilo informacioni sistem za potrebe ovog programa. To podrazumijeva svu tehničku podršku ovom projektu, u sklopu koje je obezbjeđena puna funkcionalnost sistema i odgovarajućeg eServisa u periodu 24/7 sa svom tehničkom podrškom: odgovori na telefonske pozive i mejlove, komunikacija sa krajnim korisnicima (poslodavcima i visokoškolcima), koordinacija sa ostalim institucijama koje implementiraju ovaj Program.

Poslodavci su oglasili potrebu za ukupno 9.173 mjesta za stručno osposobljavanje, od čega je javni sektor oglasio 3.831 slobodnih mjesta, a privatni sektor 5.342 slobodnih mjesta. U okviru Programa 2016/2017 uspješno se prijavilo 3.439 visokoškolaca. Nakon elektronski sprovedenog povezivanja poslodavaca i korisnika u prvom krugu, ukupno 3.189 lica je dobilo poslodavca, odnosno mogućnost da se stručno osposobljava. Od ukupno prijavljenih korisnika u prvom krugu, njih 238 nisu dobila poslodavca, od čega njih 120 nije preferiralo poslodavce. Lista povezanih poslodavaca i korisnika na portalu eUprave je objavljena 26. novembra 2016. godine. Ista sadrži i informaciju o prosječnoj ocjeni kandidata, koja predstavlja ključni kriterijum za povezivanje sa preferiranim poslodavcem, a sve u cilju obezbjeđenja maksimalne transparentnosti cjelokupnog procesa.

Visokoškolci kojima u prvom krugu povezivanja poslodavaca i korisnika nije dodijeljen poslodavac, imali su u drugom krugu priliku da izaberu nekog od preostalih poslodavaca kod kojih bi mogli da obave devetomjesečno stručno osposobljavanje. Poziv visokoškolcima za drugi krug prijavljivanja za stručno osposobljavanje objavljen je 9. decembra 2016. godine na portalu eUprave, kao i na web portalima Vlade Crne Gore, Uprave za kadrove i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Poziv se isključivo odnosio na visokoškolce koji su se prijavili u predviđenom roku za prijavljivanje korisnika, ali u prvom krugu Programa nisu dobili željenog poslodavca. Druga faza prijavljivanja trajala je do 13. decembra 2016. godine i realizovala se putem Portala elektronske uprave. Od 238 visokoškolca, koliko ih je ostalo

neupareno posle Prve faze uparivanja, 112 se prijavilo za drugu fazu uparivanja, od čega je njih 85 dobilo mogućnost da se stručno osposobljava kod izabranog poslodavca.

Nakon sprovedenog drugog kruga uparivanja ostalo je neupareno 153 visokoškolaca, što predstavlja oko 5% od ukupno prijavljenog broja korisnika, što potvrđuje izuzetno visok procenat uspjehnosti ovogodišnjeg Programa, od čak 95%.

Nakon sprovedene prve i druge faze povezivanja poslodavaca i korisnika, priliku da se stručno osposobi kod biranog poslodavca dobilo je ukupno 3.274 visokoškolaca, dok je i dalje ostalo upražnjeno 5.899 slobodnih mjesta za stručno osposobljavanje.

Radi praćenja realizacije Programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem, neophodno je bilo, između ostalog, sprovesti još jednu analizu koja se temelji na mišljenju učesnika o samom Programu. U tom cilju poslata je anketa poslodavcima i korisnicima sa uputstvom za popunjavanje koji je bio objavljen na portalu e-uprave.

Elektronska anketa je bila dostupna od 12. septembra 2016. do 31. oktobra 2016. godine. Koristeći sistem portala eUprave poslato je mail obavještenje, sa mogućnošću ispunjavanja ankete, na 1.300 mail adresa poslodavaca i na 3.729 mail adresa korisnika. Anketu za poslodavce je ispunilo 167 poslodavaca, dok su 428 visokoškolca ispunila anketu za korisnike. Rok za elektronsko popunjavanje i dostavljanje ankete bio je 3. oktobar 2016. godine.

Reprezentativni uzorak sa kojim smo raspolagali tokom analize ovih anketa je malo veći od 10 % anketiranih, kako poslodavaca tako i korisnika. Analiza rezultata ankete nam pruža dodatne informacije o realizaciji samog Programa i smjernice za buduće unapređenje sistema funkcionisanja Programa.

Projekat eLicence - postojanje jedinstvenog mjesta u virtuelnom prostoru na kojem bi bile postavljene sve informacije od strane organa vlasti neophodne za izdavanje licenci, dozvola, dokaza i sl. je prepoznata kao jedna od ključnih aktivnosti oblasti reforme i unaprijeđenja poslovnog ambijenta. Savjet za unapređenje poslovnog ambijenta, regulatornihi strukturnih reformi je formirao radnu grupu čiji je zadatak bio da na portalu eUprava formira podportal eLicence koji će objedinjavati sve informacije o licencama koje budu postavljali organi vlasti koji ih izdaju, uz mogućnost elektronskog podnošenje zahtjeva. Aktivnosti su započete u 2016.godini, i na portal eUprave je tehnički difinisano mjesto za eLicence i postavljeno oko 30 licenci.

Shodno Zakonu o elektronskoj upravi („Sl. list CG“, br.32 od 30. jula 2014. godine), član 24, svi organi su dužni da postave elektronske usluge na portalu eUprave u roku od 18 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona, što znači da je rok bio 1. februar 2016. godine. S tim u vezi, Ministarstvo je nastavilo sa organizovanjem sastanaka sa predstavnicima organa, kako bi se nastavila dinamika iz prethodnog perioda. Održani su sastanci sa predstavnicima više institucija i to: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo prosvjete, Uprava za nekretnine, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju, Ministarstvo finansija, Uprava za igre na sreću, Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Agencija za zaštitu životne sredine, Zavod za statistiku MONSTAT, itd.

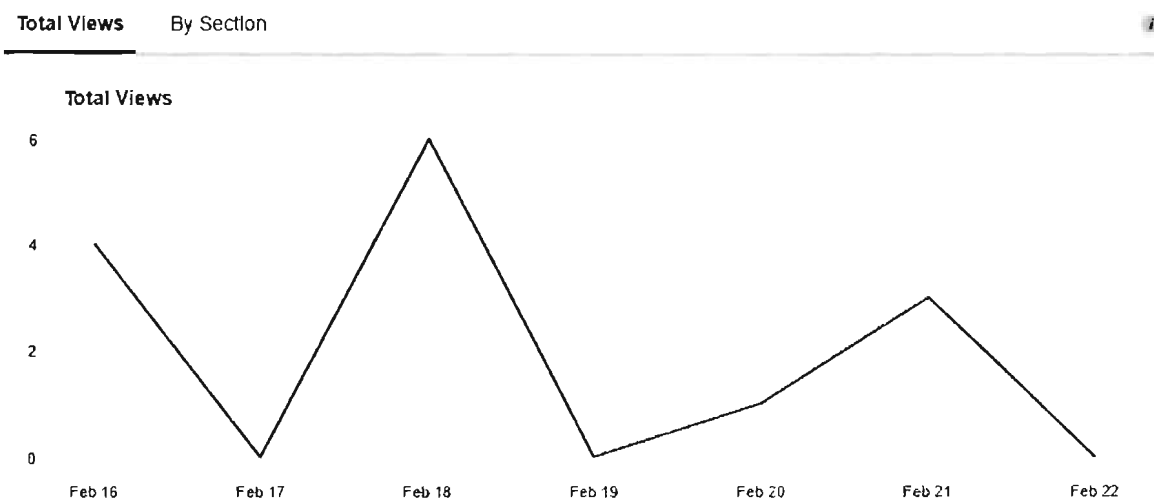
Kroz događaj „ECDL karavan“ korisnicima je promovisana anketa na Portalu Informisanost i stav građana o e-uslugama koje pružaju državni organi preko portala eUprava. Ista je promovisana na INFOFEST-u kao i na Sajmu knjiga u septembru 2016. godine.

Ministarstvo je tokom 2016. godine sprovodilo aktivnosti na promovisanju novokreiranih usluga sa ciljem da se građani informišu o mogućnostima podnošenja zahtjeva elektronskim putem servise koji se nalaze na Portalu eUprava.

Promotivne aktivnosti sprovedene u 2016. godini i putem društvenih mreža: Facebook i Twitter (eUpravaCG).

Facebook stranica eUprava CG broji 406 pratilaca. Ukupan broj objava vijesti na stranici eUprava CG iznosi 62, a najviše pregleda je imala vijest: "Elektronsko podnošenje zahtjeva za dodjelu 3.400 studentskih kredita za studijsku 2016/2017 studentima osnovnih i specijalističkih akademskih i primijenjenih studija ustanova visokog obrazovanja"

Sljedeća slika daje kao primjer sedmični prikaz pregleda posjeta stranici eUprava CG:

Sistem za upravljanje dokumentacijom – eDMS

eDMS je prvenstveno namijenjen vršenju kancelarijskog poslovanja na elektronski način, odnosno elektronskom kancelarijskom poslovanju, koje podrazumijeva ne samo pravilno evidentiranje i elektronsko arhiviranje dokumentacije koja nastaje u poslovnim procesima administracije, već i upravljanje dokumentima tokom njihovog životnog ciklusa, kao i vođenje poslovnih procesa.

Ključna razlika u odnosu na rad sa papirima, koje donosi elektronsko kancelarijsko poslovanje, je učešće svih službenika u vođenju evidencije o predmetima. Umjesto dosadašnjeg isključivog rada i odgovornosti službenika pisarnice, uvođenjem eDMS-a svi službenici koji učestvuju u obradi predmeta su u obavezi da lično evidentiraju izmjene koje rade na predmetima koje obrađuju. Na ovaj način eDMS objezbjeduje uvid u aktuelno stanje dokumentacije, kod koga se, i u kom trenutku, nalazi predmet. Veliki broj sadržajnih

izvještaja sa podacima o broju obrađenih predmeta, efikasnosti rada sektora i pojedinaca i dr. doprinose kvalitetnom monitoringu rada svih korisnika.

U skladu sa razvojem područja upravljanja dokumentacionom građom i važećim propisima iz ove oblasti, za sve autorizovane korisnike iz Vlade Crne Gore, i za sva predviđena ministarstava, uspostavilo se adekvatno poslovno rješenje. Uspješna realizacija projekta zavisi od dosljedne primjene Zakona o elektronskoj upravi i pretpostavlja izmjenu postojećeg pravnog okvira kojim se definišu dokumentacioni tokovi. Potrebno je, naime, definisati Uputstvo o elektronskom kancelarijskom poslovanju, Uredbu o kancelarijskom poslovanju, Pravilnik o elektronskom upravljanju dokumentima. Ovim povodom, formirana je međusektorska radna grupa za izradu teksta Uputstva o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja organa državne uprave.

Produkcioni rad eDMS sistema pokrenut je još 2011. godine u svih 16 ministarstava ali je u praksi produkcija zaživjela u samo nekoliko ministarstava. Shodno tome Ministarstvo je iniciralo tijesnu saradnju sa Upravom za inspeksijski nadzor, koja je tokom 2016. godine sprovela niz redovnih inspeksijskih kotrola sa posebnim akcentom na primjenu eDMS-a, i to u:

1. Ministarstvu pravde
2. Ministarstvu ekonomije
3. Ministarstvu saobraćaja i pomorstva
4. Ministarstvu nauke

S tim u vezi, implementacija eDMS rješenja je ponovljena u nekoliko ministarstava, a shodno tome, na zahtjev korisnika su arhivirani predmeti iz prethodne implementacione faze. Svi predmeti ovih institucija se nalaze u tekućoj arhivi organizacije. U toku implementacije rješenja održano je niz prezentacija sistema i niz sastanaka kako bi se svi korisnici bolje upoznali sa funkcionalnostima sistema i mogućnostima koje isti pruža. U saradnji sa Upravom za kadrove održane su obuke u posebnoj „učionici“ ministarstva, kao i na radnim mjestima korisnika. Takođe, održane su i posebne obuke za sektorske trenere, koji su delegirani od strane rukovodioca, radi praćenja eDMS aktivnosti u okviru organizacionih jedinica. Revidirana su korisnička uputstva za rukovodioce i referente, uputstvo za instalaciju aplikacije, kao i uputstvo za administratore.

U skladu sa zahtjevima korisnika izvršena je instalacija nove verzije aplikacije „Origami“ čime su na urađena dodatna funkcionalna prilagođavanja:

- realizovana je nova funkcionalnost – dodavanje polja Napomena (na formi za signiranje predmeta u kojem je moguće dodati napomenu korisniku kojem se predmet dodjeljuje u rad).
- kreiran je novi korisnički pogled za dokumenta – dokumenti po broju primljenog akta;
- realizovana nova funkcionalnost - presigniranje predmeta raznih tokova i faza, uključujući i presigniranje zatvorenih predmeta sa jednog signirnog znaka na drugi, odnosno sa jedne na drugu organizacionu jedinicu;

- onemogućeno je mijenjanje stanja dokumenta kada je u stanju „Zahtjeva otpremu“;
- realizovana je funkcionalnost - Akcije-Premjesti u predmet;
- izmijenjena je verzija izvještaja o istoriji dokumenta koji prikazuje sve akcije izvršene nad određenim dokumentom;
- realizovana je nova funkcionalnost prosljeđivanja na čitanje predmeta i dokumenata;
- izmijenjena je specifikacija slanja notifikacionih mailova zamjeniku u aplikaciji.

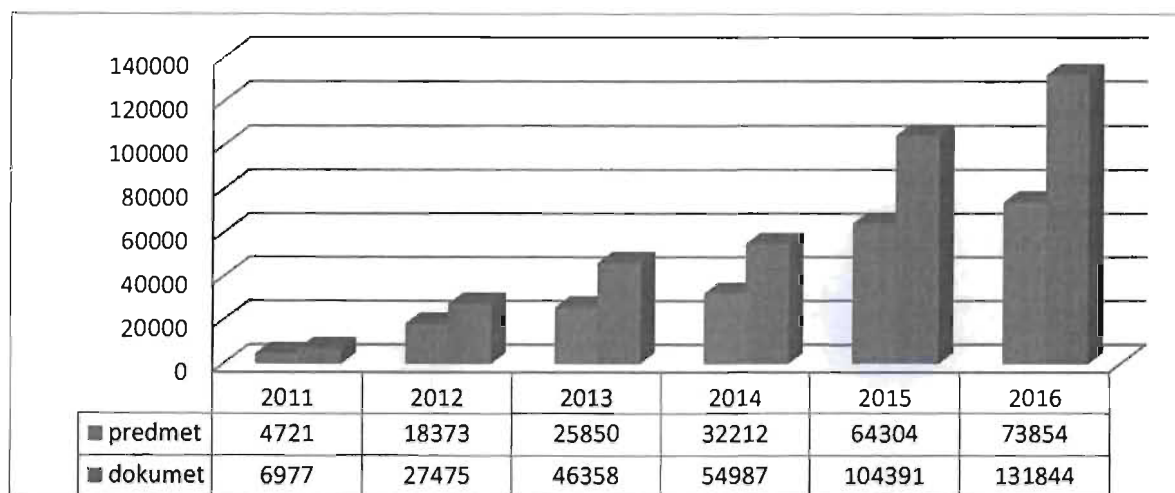
Trenutno, eDMS funkcioniše u 13 ministarstava. U 2016. godini ukupno je evidentirano 73.854 predmeta i 131.844 dokumenata. U nastavku je dat tabelarni prikaz evidentiranih predmeta i dokumenata po ministarstvima za 2016. godinu.

Naziv institucije	Broj predmeta	Broj dokumenata
Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije	3.644	6.764
Ministarstvo nauke	441	760
Ministarstvo održivog razvoja i turizma	5.337	7.675
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	13.413	25.563
Ministarstvo unutrašnjih poslova	4.192	6.164
Ministarstvo kulture	2.928	3.366
Ministarstvo manjina	1.455	1.702
Ministarstvo prosvjete	13.120	20.592
Ministarstvo zdravlja	7.886	27.114
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	14.992	24.802
Ministarstvo pravde	3.611	3.933
Ministarstvo saobraćaja i pomorstva	1.979	2.393
Ministarstvo ekonomije	865	1.016

Na sljedećoj tabeli dat je prikaz još nekih pokazatelja upotrebe sistema eDMS.

Broj kreiranih korisnika u Signirni plan	476
Broj korisnika koji su prošli eDMS obuku	220
Broj korisničkih logovanja (prijava) na sistem	85.047
Broj intervencija u sklopu podrške korisnicima (zahtjevi ispostavljeni putem e-maila: edms.podrska@mid.gov.me)	1.202

Na sljedećem grafikonu se vidi kontinualan rast broja evidentiranih predmeta i dokumenata što govori o činjenici da eDMS rješenje ispunjava zahtjeve korisnika i da polako ali sigurno zauzima svoje mjesto u procesu evidentiranja i upravljanja dokumentima u ministarstvima.

Grafikon - Ukupan broj predmeta i dokumenata po godinama za period 2011-2016. godina

EDMS sistem državnih organa Crne Gore predstavlja jedan od ključnih elektronskih servisa, koji zahtjeva posebnu pažnju u domenu zaštite podataka i sigurnoj dostupnosti njegovih komponenata. U skladu sa planom korištenja sistema, obezbijeđen je maksimalno visok stepen dostupnosti sistema sa minimalnim prekidima u radu, što se obezbjeđuje kako korištenjem složene arhitekture sistema koja uključuje odvajanje sistemskih komponenti i servisa, tako i obezbjeđenjem izrade rezervnih kopija podataka, konfiguracija i kopletnih serverskih instanci.

Sistem za izradu rezervnih kopija (backup sistem) odgovora na slijedeće izazove:

- oporavak pojedinih serverskih instanci u slučaju njihovog gubitka zbog npr. otkaza kompletnih serverskih sklopova;
- oporavak specifičnih konfiguracija servisa u slučaju da izmjene na postojećoj konfiguraciji prouzrokuju zastoj u radu servisa ili njihovu nefunkcionanost;
- oporavak pojedinačnih podataka, grupa podataka ili svih podataka u slučaju gubitaka podataka zbog otkaza hardverskih komponenti za skladištenje podataka kao i u situacijama slučajnog ili namjernog brisanja podataka od ovlašćenih lica kao i u drugim sličnim slučajevima;
- uspješnu realizaciju izrade rezervnih kopija u ograničenom vremenskom okviru za realizaciju na sistemima na kojima je očekivan kontinualni prirast podataka i mehanizme za brz i konzistentan oporavak podataka u slučaju potrebe;
- pokrivanje heterogenih servisa sa stanovišta vendora i korišćenih verzija aplikacija.
- sinhronu izradu rezervnih kopija različitih sistemskih komponenti u cilju obezbjeđenja konzistentnosti informacija;
- uključuje mehanizme za verifikaciju uspješnosti realizacije izrade rezervnih kopija, verifikaciju konzistentnosti rezervne kopije podataka, notifikaciju administratorima o statusu realizacije zadataka.

Realizovana je nabavka hardverskih komponenti za eDMS sistem i to:

1. Dvije nove serverske konfiguracije za potrebu obezbjeđenja migracije EMC Documentum DB komponente koja je bazirana na Oracle database klasteru na novu OS i Aplikativnu platformu, za što su neophodne nove serverske konfiguracije odgovarajućih performansi.
2. Rezervni dijelovi za postojeće HP serverske konfiguracije, u cilju obezbjeđenja pravovremene zamjene neispravnih diskova i na taj način zaštite od gubitka podataka i čitavih serverskih konfiguracija.
3. Dodatni diskovi za podukcioni EMC storage u cilju obezbjeđenja potrebno djeljenog storage diska za Oracle DB klaster (iz tačke 1) kao i za obezbjeđenje rezervnog disk prostora za prihvatanje očekivanog prirasta dokumentacije u EDMS sistemu.

Proces pripreme sjednica Vlade počinje u ministarstvima gdje službenici pripremaju materijale za sjednicu. Nakon završetka pripreme materijali se, kao i sva ostala dokumenta u ministarstvu zavode u eDMS-u, a kroz eSV portal (Elektronska sjednica Vlade) dostavljaju u GSV (Generalni sekretarijat Vlade). Cilj procesa integracije je da se obezbijedi kompletna tehnička podrška ova dva sistema i omogućiti dostava materijala za sjednice Vlade na portal eSV direktno iz eDMS-a.

U junu 2016. godine omogućena je dostava materijala za sjednice Vlade na portal eSV direktno iz eDMS-a. Obezbijeđena je kompletna tehnička podrška za oba sistema. Za sjednicu Vlade kandidovano je 4 materijala MIDT-a:

1. Analiza stanja eUprave u CG za 2015. godinu.
2. Informacija o Portalu eUprave za 2015. godinu, dostava Vladi Crne Gore na razmatranje i usvajanje.
3. Izvještaj o stepenu realizacije i implementacije sistema eDMS, na razmatranje i usvajanje Vladi (KEP).
4. Predlog informacije o implementaciji Sporazuma o snižavanju cijena usluge rominga.

Pored ovih projektnih aktivnosti, Direktorat je organizovao Panel na INFOFEST-u 2016: „Digitalno društvo i operativni dometi elektronske uprave“. Na panelu, koji je okupio regionalne stručnjake, fokus je dat trendovima primjene elektronske uprave, sa posebnim akcentom na interoperabilnost (GSB) javne uprave i njena reforma, e-poslovanje i open data. Pored predstavnika Ministarstva učesnici su bili stručnjaci iz sektora državne uprave Hrvatske, Srbije i Slovenije a doprinos ovoj značajnoj temi je dao i predstavnik ReSPA-e.

Takođe, u cilju razmjene iskustava iz oblasti elektronske uprave organizovano je nekoliko radionica i edukacija u saradnji sa evropskim institucijama. U cilju unapređenja elektronske uprave u Crnoj Gori, kako u dijelu primjene EU regulative, tako i dijelu razmjene iskustava i primjene dobre prakse, Direktorat je bio inicijator nekoliko važnih susreta, prije svega u okviru TAIEX programa Evropske Komisije. Iskustvo i materijali prikupljeni ovim putem,

poslužili su za definisanje daljeg puta Crne Gore u razvijeno digitalno društvo koje stavlja elektronsko poslovanje kao jedan od prioritetnih zadataka reforme javne uprave.

3. Aktivnosti Ministarstva u donošenju i impementaciji postojećuh strateških ili drugih planskih i analitičkih dokumenata

Značajna aktivnost Direktorata tokom 2016. godine predstavljalo je i aktivno učešće u izradi dva ključna strateška dokumenta.

Strategijom razvoja informacionog društva, elektronska uprava je prepoznata kao jedan od stubova razvoja crnogorskog društva. Osnovni cilj e-uprave definisan je kroz uspostavljanje jednostavnih elektronskih usluga, horizontalno i veritikalno integrisanih u državnoj i lokalnoj administraciji i prije svega okrenutih korisnicima, koje su dostupne putem različitih kanala 24/7, a koje brzinom i kvalitetom odgovaraju potrebama korisnika. U tom smislu uočeni su ključni ciljevi i indikatori razvoja:

- e-usluge - Unaprijediti postojeće i razviti nove elektronske javne usluge, uključujući i prekogranične elektronske usluge;
- interoperabilnost – Uspostaviti jedinstveni sistem za elektronsku razmjenu podataka (interoperabilnost) na državnom nivou;
- eID - Prilagoditi postojeće kao i razviti nove eID sisteme i mehanizme u cilju zadovoljenja zahtjeva od strane davaoca usluga;
- otvoreni podaci (Open Data) - Omogućiti dostupnost podataka javne uprave u otvorenim formatima za dalju upotrebu i obradu;
- jedinstveno digitalno tržište (DSM) - Omogućiti preduzećima i građanima da realizuju svoje zahtjeve ka javnoj upravi, preko interneta, po principu »once and only«.

Druga strateški dokument koji je prepoznao važnost razvoja elektronske uprave je Strategija reforme javne uprave kojom je kroz nekoliko ciljeva dat značaj razvoju elektronskih usluga u državnoj upravi:

- Portal eUprave predstavlja jedinstvenu tačku pristupa elektronskim uslugama koje nude organi uprave sa visokim stepenom korisničkog iskustva i korisničkog zadovoljstva
- kancelarijsko poslovanje – implementacija eDMS-a u svim ministarstvima i Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore (Faza I) i implementacija eDMS (Faza II) u ostalim organima uprave.

4. Spisak realizovanih izvještaja i informacija iz nadležnosti Ministarstva

Vlada Crne Gore je na predlog Direktorata razmotrila i usvojila sljedeća dokumenta:

- Informacija o radu portala eUprave

Portal eUprave predstavlja centralnu tačku pristupa na internetu na kojem je moguće postaviti sve elektronske javne usluge ili e-usluge koje nude organi državne uprave, organi lokalne

samouprave i organi lokalne uprave, i kao takav je prepoznat u Zakonu o elektronskoj upravi. Ova informacija je dala pregled broja implementiranih e-usluga na portalu i institucija koje te usluge pružaju. Imajući u vidu da je broj institucija na nivou od 50% od ukupnog broja institucija, a da sve institucije imaju zakonsku obavezu da na portalu postavljaju e-usluge, zaključeno je da je nezainteresovanost i nespremnost institucija da uvedu novi - elektronski način poslovanja ključni razlog za ovakav nezadovoljavajući rezultat. Kao način prevazilaženja problema izdvojeni su osnovni zadaci, sa posebnim akcentom na podizanje nivoa informisanosti i zainteresovanosti, kako korisnika o postojećim e-uslugama tako i davaoca e-usluga

- Izvještaj o stepenu realizacije i implementacije sistema eDMS

Ovom Informacijom dat je detaljan osvrt na realizovane aktivnostima u implementaciji sistema eDMS u 2015. godini. Rezultati koji predstavljaju stepen korišćenja sistema dati su u grafičkom i tabelarnom prikazu. Pobrojani su osnovni problemi i predložene mjere za njihovo prevazilaženje. Opšta je ocjena da sistem pokazuje trend rasta u primjeni, ali da je neophodno uložiti dodatne napore u cilju povećanja efikasnosti kancelarijskog poslovanja državnoj upravi. Takođe je evidentan neujednačen stepen korišćenja od strane različitih ministarstava, pa je u zaključcima dat predlog za unapređenje stepena korišćenja.

- Informacija o programu Evropske Unije - Interoperabilna rješenja za javne administracije, privredu i građane EU (ISA2)

ISA2 program predstavlja nastavak podrške razvoju interoperabilnih digitalnih rješenja za javne administracije EU, za period 2016 – 2020. Sa razvojem standardizovanih interoperabilnih rješenja, pruža se neposredna podrška razvoju prekogranične interoperabilnosti i prekograničnih servisa i daje suštinski doprinos jedinstvenom digitalnom tržištu. Rješenja razvijana kroz ovaj program će ne samo smanjiti tzv “vrijeme čekanja” prilikom komuniciranja sa administracijom, već će i omogućiti interkonektivnost odnosno automatizacija prekograničnih transakcija a bez toga nema jedinstvenog digitalnog tržišta. Korist pridruživanja Crne Gore ovom programu ogleda se u sljedećem:

- Crna Gora dobija na raspolaganje standardizovana semantička sredstva za veći nivo interoperabilnosti IT sistema;
- Crna Gora može da preuzme konkretna interoperabilna softverska rješenja koja su u osnovi otvorena i prekogranična;
- mogućnost da crnogorske IT kompanije učestvuju na tenderima koji se sprovode u okviru ISA2 programa;
- besplatna tehnička podrška.

ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I EVROPSKE INTEGRACIJE

U okviru Odjeljenja bila je uspostavljena Jedinica za implementaciju IPA projekata. Aktivnosti Odjeljenja su većinom obavljane na dnevnom nivou, uz koordinaciju, praćenje i realizaciju obaveza u pregovaračkim i IPA strukturama.

U Odjeljenju za međunarodnu saradnju i evropske integracije vršili su se, pored ostalog, i poslovi uspostavljanja i ostvarivanja saradnje s međunarodnim organizacijama; koordinacije usklađivanja zakonodavstva iz nadležnosti Ministarstva sa međunarodnim standardima i normativno-pravnom tekovinom Evropske unije (EU), u saradnji sa ostalim organizacionim jedinicama; kao i poslovi ostvarivanja i praćenja saradnje sa diplomatsko konzularnim predstavništvima u Crnoj Gori, međunarodnim organizacijama i regionalnim inicijativama.

1. Realizacija programa i zaključaka vlade

U dijelu ispunjenja ciljeva za 2016, Odjeljenje je radilo na praćenju aktivnosti (zaključak Vlade od 21. I 2016) definisanih Programom pristupanja Crne Gore EU (PPCG) kako bi na vrijeme realizovali obaveze planirane na nivou Poglavlja 10, Informatičko društvo i mediji. U vezi sa tim, posebno je rađeno na ocjenjivanju celeksa, uz praćenje i koordinaciju ove aktivnosti. Saglasno resoru javne uprave, praćena je realizacija ovih aktivnosti i u okviru Poglavlja 23, Pravosuđe i temeljna prava.

Aktivnosti planirane PPCG-om za prethodnu godinu su realizovane, uz definisanje novog roka za pojedine aktivnosti, za I kvartal 2017, saglasno novom resoru institucije.

U cilju realizacije preostalih obaveza i usmjerenosti na privremeno zatvaranje Poglavlja 10 (zaključci Vlade od 15. XI 2012. i 15. X 2015) intenzivirane su aktivnosti u dijelu sprovođenja potrebnih mjera i ojačana je komunikacija između Odjeljenja i drugih sektora, kao i s resornim institucijama i Misijom u Briselu.

U skladu sa potrebom daljeg usaglašavanja sa evropskim starteškim dokumentima, pristupilo se izradi Strategije razvoja informacionog društva do 2020. Značaj realizacije ove aktivnosti na daljem putu razvoja digitalnog društva, potvrđen je usvajanjem ovog dokumenta na Vladi (zaključak Vlade od 21.07.2016)

2. Realizovane aktivnosti u pogledu politike razvoja

U dijelu koordinacije Poglavlja 10, sprovedene su sledeće aktivnosti:

- Praćene su aktivnosti saglasno završnim mjerilima za Poglavlje 10
- Praćene su aktivnosti na pripremi, izmjenama i dopunama zakonskih rješenja u cilju daljeg usaglašavanja s pravnom tekovinom EU;
- Praćene su aktivnosti na realizaciji obaveza iz PPCG;
- Učešće u aktivnostima povodom izrade strateških dokumenata iz resora Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, u cilju usaglašavanja s pravnom tekovinom EU;
- Učešće u radnim grupama pod okriljem EU;
- Realizovana je ekspertska misija u vidu dolaska stručnjaka delegiranih od strane EU povodom ocjene ispunjenja završnih mjerila (Peer Review). U toku je davanje mišljenja članova Radne grupe za Poglavlje 10, na izvještaj eksperata;
- Ostvarivana je redovna komunikacija s kolegama iz MVPEI i kolegama u Misiji CG u Briselu;

- Aplikirano je i praćena je realizacija aktivnosti, kao i učešće u okviru ekspertskih misija, radionica i studijskih posjeta, u okviru TAIEX podrške. Pripremljen je plan aktivnosti za aplikiranje u okviru TAIEX podrške za 2017;
- Intenzivirane su aktivnosti u cilju privremenog zatvaranja Poglavlja 10, kroz izmjene i dopune zakonskih rješenja, kao i održavanje sastanaka s Glavnim pregovaračem i predstavnicima institucija od kojih zavisi brzina realizacije ovih aktivnosti;
- Vršeno je praćenje i koordinacija ostalih aktivnosti u pregovaračkom procesu.

Saglasno planu za dobijanje stručne podrške u okviru TAIEX-a odobreno je 14 i realizovano 8 misija, kroz koje je obezbijeđena tehnička pomoć Evropske Komisije za oblasti iz resora Ministarstva. Preostale misije, planom predviđene u 2016, su u skladu sa dinamikom usaglašavanja s Evropskom komisijom (EK), ušle u realizaciju i plan aktivnosti za 2017.

Shodno aktivnostima u IPA i pregovaračkim strukturama, rađeno je na jačanju administrativnog kapaciteta kroz redovno prisustvo sastancima i učešće na radionicama, seminarima i sl, u cilju podizanja kvaliteta međusobne podrške na viši nivo, kako u okviru Odjeljenja tako i unutar institucije. U vezi s tim, praćene su aktivnosti u okviru IPA-e, uz redovno učešće na radionicama na temu monitoringa, programiranja i ostalih aktivnosti saglasno IPA strukturama

Angažovanje i učešće u inicijativama i radnim grupama, pod okriljem EK, uz aktivno prisustvo Crne Gore značajnim događajima iz oblasti informatičkog društva, kroz kontinuirano praćenje tehnološkog napretka u cilju dalje realizacije aktivnosti

Praćenje aktivnosti na ispunjavanju obaveza Crne Gore saglasno obavezama definisanim eSEE Agendom Plus, SEE Strategijom 2020 i ostalim strateškim dokumentima na regionalnom nivou.

Praćenje aktivnosti kroz Svjetsku trgovinsku organizaciju (STO) u dijelu Sporazuma o informacionim tehnologijama (ITA). U saradnji sa STO, u oktobru 2016. je organizovana dvodnevna radionica o elektronskoj trgovini.

Praćenje i realizacija ostalih aktivnosti saglasno resoru Odjeljenja (praćenje bilateralne saradnje iz resora Ministarstva, organizacija sastanaka sa zaposlenima različitog hijerarhijskog modela koji se upućuju na rad u diplomatske službe i sl.)

3. Izvršavanje zakona i drugih propisa

U skladu s resorom organizacione jedinice, praćene su aktivnosti na realizaciji obaveza u dijelu usaglašavanja zakonske regulative s pravnom tekovinom Evropske unije. U vezi s tim, ostvarivana je komunikacija s Misijom u Briselu, kao i sa resornim institucijama.

Učešće u radnoj grupi za izradu Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu, saglasno koordinaciji Poglavlja 10.

4. Aktivnosti Ministarstva u donošenju i implementaciji postojećih strateških ili drugih planskih i analitičkih dokumenata

Radeno je na pripremi teksta Strategija razvoja informacionog društva do 2020. U vezi s tim, pored posebnih aktivnosti u dijelu izrade pojedinih poglavlja Strategije, iz djelokruga Odjeljenja i koordinacije Poglavlja 10, radeno je na usaglašavanju u cilju pripreme što kvalitetnijeg dokumenta, kao i kroz posebne aktivnosti u cilju što kvalitetnijeg i na vrijeme realizovanog kompletnog posla. Ciljevi definisani Strategijom usaglašeni su sa evropskim strateškim dokumentima, Digitalnom Agendom za Evropu i Strategijom za jedinstveno digitalno tržište.

Predstavnici Direktorata su, kroz učešće u radnim tijelima iz resora drugih institucija, radili na pripremama i izradi drugih strateških dokumenata.

5. Spisak realizovanih izvještaja i informacija iz nadležnosti Ministarstva

- Priprema priloga i učešće na Pododboru za inovacije, ljudske resurse, informaciono društvo i socijalnu politiku, održanom 6-7. jula 2016. u Podgorici;
- Priprema priloga i učešće na Odboru za stabilizaciju i pridruživanje održanom, 19. decembra 2016. u Briselu;
- Priprema izvještaja za EK o realizovanim aktivnostima, kroz Godišnji prilog izvještaju i ostale izvještaje;
- Priprema priloga i učešće u radnoj grupi za izradu Programa ekonomskih reformi 2016-2018;
- Priprema izvještaja za Peti godišnji izvještaj o sprovođenju Milenijumskih razvojnih ciljeva.

ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU

Unutrašnja revizija u Ministarstvu je nezavisna, objektivna i savjetodavna funkcija, koja procjenjuje sastave unutrašnjih kontrola u Ministarstvu i daje preporuke sa ciljem unapređenja poslovnih performansi i stvaranja dodatne vrijednosti. Revizije se sprovode u skladu sa Etičkim kodeksom IIA, Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu i unutrašnju reviziju (INTOSAI/EUROSAI), Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru i Priručnikom za unutrašnju reviziju.

Kroz sprovedene revizije tokom 2016. godine, Odjeljenje za unutrašnju reviziju, kao funkcionalno nezavisna jedinica u okviru Ministarstva, izvještavalo je rukovodstvo o rezultatima sprovedenih revizija, nalazima i zaključcima i na temelju istih davalo je preporuke u cilju unaprjeđenja poslovanja i ostvarivanja ciljeva, odnosno savjete za preduzimanje neophodnih mjera za poboljšanje efikasnosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima odlučivanja u Ministarstvu. Shodno tome rukovodstvo Ministarstva, koje je od trenutka

uspostavljanja Odjeljenja za unutrašnju reviziju obezbijedilo i adekvatne uslove za nesmetano funkcionisanje i rad unutrašnje revizije, sprovedo je sve neophodne aktivnosti u cilju implementiranja datih preporuka unutrašnje revizije.

Unutrašnja revizija u Ministarstvu daje dodatnu vrijednost ne samo putem analize i izvještavanja o onome što se već dogodilo, već i proaktivnim djelovanjem, utvrđujući oblasti gdje se mogu izvršiti poboljšanja i podsticanjem dobre prakse. Na taj način pomaže se unapređenju standarda upravljanja u Ministarstvu, boljem rukovođenju i donošenju odluka o efektivnijem korišćenju sredstava poreskih obveznika.

Takođe, Odjeljenje za unutrašnju reviziju svojim djelovanjem nastoji da „razbije“ predrasude o unutrašnjoj reviziji kao o jednom vidu „inspekcije“ i stvara povoljan ambijent za saradnju, unapređenje poslovanja i ostvarivanje ciljeva Ministarstva, što i jeste svrha postojanja unutrašnje revizije u javnom sektoru – dodavanje vrijednosti korisniku sredstava budžeta i EU fondova i unapređenje poslovanja kroz poboljšanje efikasnosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima upravljanja.

1. Realizovane aktivnosti u pogledu politike razvoja sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru

Odjeljenje za unutrašnju reviziju u 2016. godini, sprovodilo je revizije na osnovu Godišnjeg plana rada unutrašnje revizije MIDT-a za 2016. godinu, broj: 403-01-3629/1-15, od 10. decembra 2015. godine, koji je donesen na osnovu Strateškog plana rada unutrašnje revizije MIDT-a za 2016.-2018. godinu, broj: 023-01-3311/1-15, kao i na osnovu Izmjena i dopuna godišnjeg plana rada unutrašnje revizije MIDT-a za 2016. godinu, broj: 403-01-3113/1-16, od 22. septembra 2016. godine.

U skladu sa Godišnjim planom rada unutrašnje revizije i Izmjenama i dopunama godišnjeg plana rada unutrašnje revizije, u 2016. godini izvršene su sljedeće revizije:

- I Unutrašnja revizija realizacije programa rada MIDT-a i izvršenja zaključaka Vlade Crne Gore u Direktoratu za informatičku infrastrukturu;
- II Unutrašnja revizija upravljanja sadržajem podportala MIDT-a na web portalu Vlade Crne Gore.

2. Aktivnosti Ministarstva u implementaciji preporuka unutrašnje revizije

Rokovi realizacije datih preporuka unutrašnje revizije u 2016. godini, a koje su sadržane u Izvještaju unutrašnje revizije realizacije Programa rada Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i izvršenja zaključaka Vlade Crne Gore u Direktoratu za informatičku infrastrukturu, br. 023-01-674/3-16, od 30. juna 2016. godine i u Izvještaju unutrašnje revizije upravljanja sadržajem podportala MIDT-a na web portalu Vlade Crne Gore, br. 051-01-2250/3-16, od 03. oktobra 2016. godine, su prvi odnosno drugi kvartal 2017. godine.

Također, u 2016. godini realizovane su dvije preporuke iz 2013. i 2015. godine:

- Izvještaj unutrašnje revizije sistema plaćanja faktura, br. 403-01-288/3-13, od 08. aprila 2013. godine;
- Izvještaj unutrašnje revizije sistema elektronskog upravljanja dokumentima »Electronic Document Management Systems – eDMS«, br. 051-01-992/4-15, od 09. jula 2015. godine).

U skladu sa prethodno navedenim i sa izvršenim uvidom u Centralni registar za praćenje sprovođenja prihvaćenih preporuka unutrašnje revizije, konstatovano je da su u potpunosti realizovane sve preporuke iz izvještaja unutrašnje revizije, odnosno procenat realizacije preporuka unutrašnje revizije iznosi 100%.

3. Izvršavanje zakona i drugih propisa

U skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, tokom 2016. godine unutrašnja revizija je u povećanom obimu pružala i konsultantske usluge za posebne neplanirane zadatke inicirane od strane Rukovodioca subjekta.

Odjeljenje unutrašnje revizije Ministarstva je, pored prethodno navedenih aktivnosti, obavljalo i sljedeće:

- Pružanje savjetodavnih usluga – ccTLD.me;
- Pružanje savjetodavnih usluga GAC/ICANN;
- Praćenje sprovođenja preporuka datih u izvještajima o obavljenim unutrašnjim revizijama;
- Saradnja sa svim organizacionim jedinicama Ministarstva;
- Saradnja sa Direktoratom za centralnu harmonizaciju Ministarstva finansija;
- Saradnja sa Državnom revizorskom institucijom;
- Kvartalno izvještavanje CHU Ministarstva finansija o radu unutrašnje revizije Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, odnosno Ministarstva javne uprave i preduzetim aktivnostima na sprovođenju datih preporuka;
- Godišnje izvještavanje CHU Ministarstva finansija o radu unutrašnje revizije Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, odnosno Ministarstva javne uprave;
- Praćenje realizacije aktivnosti iz Godišnjeg plana rada unutrašnje revizije za 2016. godinu, broj: 403-01-3629/1-15, od 10. decembra 2015. godine;
- Predavanja na modulu Upravljanje i kontrola TIAPS MNE 2015/2016;
- Ostala obuka i edukacija kroz prisustvo na raznim seminarima i konferencijama;
- Ostale aktivnosti vezane za funkcionisanje Odjeljenja za unutrašnju reviziju Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije / Ministarstva javne uprave.

Tabela br. 1: Prikaz realizovanih zakonskih i podzakonskih akata:

Redni broj	Zakon / podzakonski akt
1	Zakon o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru ("Sl. list CG", br. 73/08, 20/11, 30/12 i 34/14)
2	Pravilnik o načinu i postupku rada unutrašnje revizije
3	Uputstvo o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o radu unutrašnje revizije
4	Uputstvo o uspostavljanju i funkcionisanju unutrašnje revizije kod korisnika sredstava budžeta Crne Gore i budžeta opština
5	Pravilnik o metodologiji sagledavanja kvaliteta unutrašnje revizije u javnom sektoru
6	Pravilnik o načinu i rokovima čuvanja revizorske dokumentacije
7	Pravilnik o programu i načinu polaganja ispita za ovlašćenog unutrašnjeg revizora u javnom sektoru
8	Uputstvo o kontinuiranom profesionalnom usavršavanju ovlašćenih unutrašnjih revizora u javnom sektoru

Nadalje, slijedi spisak realizovanih izvještaja Odjeljenja za unutrašnju reviziju.

Tabela br. 2: Spisak realizovanih izvještaja Odjeljenja za unutrašnju reviziju

Redni broj	Realizovani izvještaji Odjeljenja za unutrašnju reviziju
1	Izvještaj unutrašnje revizije realizacije Programa rada Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i izvršenja zaključaka Vlade Crne Gore u Direktoratu za informatičku infrastrukturu, br. 023-01-674/3-16, od 30. juna 2016. godine
2	Izvještaj unutrašnje revizije upravljanja sadržajem podportala MIDT-a na web portalu Vlade Crne Gore, br. 051-01-2250/3-16, od 03. oktobra 2016. godine
3	Izvještaj o radu unutrašnje revizije za 2016. godinu, br. 08-050/17-308, od 31. januara 2017. godine
4	Kvartalni izvještaji o radu Odjeljenja za unutrašnju reviziju za I, II, III i IV kvartal 2016. godine
5	Godišnji izvještaj o radu unutrašnje revizije za 2016. godinu, br. 01/1-023/17-287, od 30. januara 2017. godine (CHU MF)
6	Kvartalni izvještaji o radu unutrašnje revizije i preduzetim aktivnostima na sprovođenju datih preporuka unutrašnje revizije za I, II, III i IV kvartal 2016. godine (CHU MF)
7	Godišnji izvještaj o adekvatnosti resursa za obavljanje unutrašnje revizije za 2016. godinu, br. 08-050/17-303, od 30. januara 2017. godine
8	Godišnji izvještaj o kontinuiranom profesionalnom usavršavanju ovlašćenog unutrašnjeg revizora Marije Žugić za 2016. godinu, br. 08-130/17-286, od 30. januara 2017. godine
9	Godišnji izvještaj o ograničenjima postavljenim rukovodiocu jedinice za unutrašnju reviziju i unutrašnjim revizorima u vršenju revizije za 2016. godinu, br. 08-050/17-302, od 30. januara 2017. godine

Takođe, u periodu od 23. maja do 30. novembra 2016. godine izvršen je eksterni pregled kvaliteta Odjeljenja za unutrašnju reviziju od strane Državne revizorske institucije, odnosno izvršena je revizija uspjeha „Efikasnost unutrašnje revizije u javnom sektoru“.

Odlični rezultati eksterne evaluacije kvaliteta unutrašnje revizije u Ministarstvu, koji su sadržani u Izvještaju o reviziji uspjeha „Efikasnost unutrašnje revizije u javnom sektoru“, DRI br. 40116/17-023-72, od 17. januara 2017. godine, ukazuju na to da su u Ministarstvu stvoreni neophodni uslovi za nezavisno i objektivno funkcionisanje Odjeljenja za unutrašnju reviziju i pružanje savjetodavnih aktivnosti, te da unutrašnji revizori sprovode postupak unutaršnje revizije u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, međunarodnim standardima, etičkim kodeksom i po metodologiji Ministarstva finansija. Iz prethodno navedenog proizilazi da je Ministarstvo preduzelo sve neophodne mjere i aktivnosti i uspostavilo efektivnu i funkcionalnu unutrašnju reviziju.

OCJENA STANJA I PREGLED PLANIRANIH AKTIVNOSTI

Legislativa u oblasti informacionog društva u značajnoj mjeri je usaglašena sa pravnom tekovinom Evropske unije (EU). To je i konstatovano u Izvještaju Evropske komisije (EK) o napretku Crne Gore za 2015. godinu, na polju evropskih integracija, u Poglavlju 10. koje tretira oblast Informatičkog društva i medija. „Evropska unija podržava dobro funkcionisanje unutrašnjeg tržišta za elektronske komunikacije, elektronsku trgovinu i audio-vizuelne usluge“, konstatuje se u Izvještaju, odnosno „da pravila štite potrošače i podržavaju univerzalnu dostupnost modernih usluga. Po pitanju izgradnje nacionalne broadband mreže napravljeni su pomaci“.

U protekloj godini Ministarstvo je imalo značajne rezultate koji se mogu sagledati sa više aspekata. Imajući u vidu da je pravna regulativa usvojena u prethodnom periodu, 2016. godinu su obilježile aktivnosti na unapređenju postojećih rješenja.

Prije svega u 2016. godini primjetno je smanjenje broja zahtjeva za informatičkom podrškom od strane korisnika, što je rezultat dobre saradnje sa ICT koordinatorima, ali i organizacionih izmjena u vidu jasnih procedura i uputstava.

Uspješno je realizovano 66 zahtjeva od strane korisnika po pitanju izdavanja računara i računarske opreme.

Analiza posjećenosti web portala Vlade pokazuje da je u 2016. godini broj posjetilaca porastao za 54% u odnosu na prethodnu godinu. Naime, broj posjetilaca u 2015. godini iznosio je 3.112.631, dok je u 2016. godini broj posjetilaca iznosio 4.795.929. Kreirano je 6 novih podportala i pokrenuta procedura za izradu još 2 podportala.

Broj aktivnih korisnika portala elektronskih sjednica Vlade Crne Gore (portal eSV), nakon formiranja Vlade u 2016. godini, trenutno iznosi preko 200 korisnika.

U cilku sprovođenja aktivnosti iz Akcionog plana za unapređenje korišćenja digitalnih sertifikata, Ministarstvo je u 2016. godini opozvalo 59 korisničkih digitalnih sertifikata.

WiFi bežični internet je ispunio zahtjeve za pružanjem besplatnog interneta na 36 lokacija u 12 opština u kojima se građani i turisti besplatno povezuju na internet sa kapacitetom od 50 Mbps. Implementirano je 47 baznih stanica za bežični internet u Podgorici, Nikšiću, Baru, Budvi, Kotoru, Tivtu, Pljevljima, Bijelom Polju, Beranama, Rožajama, Žabljaku i Kolašinu. Broj korisnika koji je do sada koristio besplatan WiFi bežični internet iznosi preko 2 miliona.

Evidentni su problemi u dijelu MPLS mreže, čiji su kapaciteti ograničeni i često nedovoljni za optimalno funkcionisanje niza sistema koji se razvijaju unutar mreže državnih organa.

Na Cloud sistemu omogućeno i instalirano preko 35 sistema u virtuelnom okruženju za potrebe državnih organa i organa uprave.

ACTIVE DIRECTORY (AD) servis koristi veliki broj korisnika iz svih državnih institucija koje su na mreži državnih organa, tj. aktivno je 7369 korisničkih naloga. Disable-ovanih korisničkih naloga je 1098. Broj e-mail naloga je 7533, a kreirano je 84 accepted domena (poddomena) i 84 e-mail polise.

Projekat uvođenja PKI infrastrukture u organima državne uprave, stvorilo jedan od preduslova za primjenu i razvoj elektronskog poslovanja, koji obezbjeđuje rješenje zaštite elektronskog poslovanja.

Trenutna statistika aktivnih digitalnih certifikata i izdatih tokena je:

- Korisnički certifikati – izdato 449 certifikata;
- Certifikati za uređaj – izdato 35 certifikata.

Kada su u pitanju aktivnosti CIRT-a, analizom trenutnog stanja, možemo zaključiti da se tokom 2016. godine nastavio trend rasta broja prijavljenih incidenata u odnosu na prethodne godine. Iako nije zabilježen značajan porast broja prijava u odnosu na 2015. godinu, ono što se posebno ističe jeste mnogo veća ozbiljnost i sofisticiranost napada.

Prepoznajući barijere za dalji razvoj elektronske uprave u Crnoj Gori, s jedne strane i obavezu stvaranja efikasne administracije, s druge strane, identifikovan je sistemski problem koji utiče na efikasnost administracije, a odnosi se na pribavljanje dokumenata po službenoj dužnosti.

Povećan je ukupan broj e-usluga na portalu eUprava, sa 125 u 2015. godini, na 192 u 2016. godini.

Problem neažurnosti u radu administratora, koje imenuje institucija u čijoj su nadležnosti servisi eUprava i Studentski kredit, vidi se u primjeru 36 zahtjeva koji su u statusu Podnijet, a nije zaveden. Broj zahtjeva koji je ostao nezavršen je 39 što predstavlja oko 0,5% od ukupno podnijetih zahtjeva za 2016. godinu, a broj odbijenih zahtjeva od strane administratora obrađivača u 2016. godini je 335 što predstavlja 4%. Možemo konstatovati da se procentualno smanjio broj neobrađenih zahtjeva u odnosu na 2015. godinu.

Značajnu ulogu je imala implementacija servisa “Zahtjev za dodjelu studentskog kredita” Ministarstva prosvjete u okviru kojeg je podnijeto i riješeno 5430 zahtjeva.

Takođe, organizovanje radionica u Upravi za kadrove pokazale su se kao dobar primjer saradnje sa državnim organima, jer je na ovaj način ne samo završena obuka za administratore iz organa, već je to bila prilika da se revidira veliki broj postojećih servisa na portalu.

Primjena eDMS sistema je trenutno zastupljena u 13 ministarstava. U 2016. godini ukupno je evidentirano 73.854 predmeta i 131.844 dokumenata. Pored uvođenja eDMS-a, značajne aktivnosti su se odnosile na implementaciju novih funkcionalnosti, implementacija backup sistema i upgrade-a eDMS komponenti na nove verzije. Na ovaj način, najnovija tehnološke rješenja omogućavaju kvalitetan i efikasan rad sistema.

Odjeljenje za unutrašnju reviziju je na osnovu izvršenih revizija tokom 2016. godine, pružilo razumno uvjerenje da je organizacija poslova i vršenje redovnih aktivnosti u skladu sa relevantnom zakonskom legislativom i propisima i da su unutrašnje kontrole uspostavljene i da funkcionišu. Nadalje, sprovedenim revizijama je utvrđeno i to da državni službenici i namještenici, koji rade na revidiranim sistemima odnosno poslovima, sprovode svoje dužnosti u skladu sa relevantnim zakonima i propisima.

Istraživanja vezana za upotrebu informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) u Crnoj Gori sprovode se od strane Zavoda za statistiku. Ovo istraživanje se odnosi na upotrebu informaciono-komunikacionih tehnologija od strane domaćinstava i pojedinaca, a sprovodi se

u skladu sa metodologijom Eurostat-a. Istraživanje koje se sprovodi u domaćinstvima obuhvata domaćinstva sa najmanje jednim članom koji ima između 16 i 74 godine starosti. Pribavljeni podaci za 2016. godinu govore da je 69,8% anketiranih domaćinstava izjavilo da ima pristup Internetu kod kuće, bez obzira na to da li se koristi ili ne što, u odnosu na prošlu godinu, predstavlja porast za 2,3%. Mobilni uređaji, kao platforme preko koje se pristupa Internetu, bilježe konstantan i značajan rast od 2014. godine, zabilježen je rast od 16,7% u odnosu na 2014. godinu, a u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je rast od 5,5% domaćinstava koja koriste mobilnu širokopojasnu konekciju. Procenat domaćinstava koja nemaju pristup Internetu kod kuće, bez obzira na to da li je korišćen, iznosi 29,9%. U odnosu na prethodnu godinu procenat domaćinstava koja nemaju pristup Internetu kod kuće smanjio se za 1,3%.

Prema istraživanju Ujedinjenih Nacija Crna Gora je na listi ranga svjetskog razvoja eGovernmenta sa 45. mjesta prešla na 47. mjesto u odnosu na 2014. godinu. Metodologija Ujedinjenih Nacija predstavlja procjenu mjerenja stanja razvoja servisa eUprave u 194. zemlje članice UN. Mjerenja se računaju na svake dvije godine i to indeksom razvoja eUprave: E-GOVERNMENT DEVELOPMENT INDEX – EGDI.

Predlog mjera

Iskustva koja su proistekla iz saradnje sa evropskim partnerima, brojni susreti i radionice, kao i učešće na konferencijama iz oblasti elektronske uprave, dovela su do prepoznavanja ključnih mjera daljeg razvoja.

Razvoj elektronskog identiteta (eID) predstavlja jedan od najvažnijih koraka u ostvarivanju osnova za pravno funkcionisanje e-usluga. U tom smislu, u toku 2016. godine se započelo na izradi novog Zakona u skladu sa eIDAS Uredbom EU. Takođe, planirane su aktivnosti u unaprijeđenju i prilagođavanju postojećeg kao i razvoju novog eID sisteme i mehanizama u cilju zadovoljenja zahtjeva od strane davaoca usluga tj tipa i nivoa e-usluge.

Takođe, u okviru ciljeva prepoznatih strategijama razvoja potrebno je povećati broj elektronskih usluga i implementacije sistema za elektronsko upravljanje dokumentima u državnim organima. Ovo će se ostvariti kroz realizaciju aktivnosti koje su planirane za 2017. godine.

Tokom 2016. godine imali smo niz sajber napada, prvenstveno DDoS napadi. Imajući u vidu učestale sajber prijetnje, u toku je nabavka sofisticiranog uređaja za zaštitu od DDoS napada. Neophodno je poseban akcenat staviti na uvođenju određenih procedura upravljanja i korišćenja mrežnih resursa, kao i procedura iz oblasti sajber bezbjednosti kao što su:

- nabavka softverskih rješenja koja bi bila od koristi CIRT-u;
- redovna kontrola i revizija internet saobraćaja u cilju detektovanja rizičnih korisnika u sistemu;
- izrada pravilnika o upotrebi mrežnih, internet i drugih resursa za potrebe državnih organa i organa državne uprave;
- upotreba Disaster recovery site-a za kritične sisteme;

- jačanje ljudskih resursa u dijelu administriranja mrežnom infrastrukturom i vođenju brige o bezbjednosti.

Crnogorski nacionalni CIRT će nastaviti sa aktivnostima na planu uspostavljanja i unapređivanja partnerskih odnosa kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu, a u cilju bolje i efikasnije borbe protiv sajber kriminala i sajber prijetnji.

Potrebno je pokrenuti aktivnosti za izradu tehničkog rješenja za implementaciju MPLS mreže zasnovanoj na bežičnim radio signalima, kojim bi se “pokrio” dio lokacija za koje nije isplativo dovoditi optička vlakna. Na ovaj način bi zaista kreirali privatnu mrežu, čime bi povećali bezbjednost prenosa podataka, a sve u skladu sa preporukama i praksom zemalja koje imaju razvijen ICT.

U protekloj godini, nekoliko institucija je iskazalo interesovanje za implementacijom ključnih servisa na Disaster recovery lokaciju i u pripremi je migracija Informacionih sistema sljedećih institucija:

- Ministarstvo finansija;
- Poreska uprava;
- Fond PIO;
- Fond za zdravstveno osiguranje.

Imajući u vidu istraživanja sprovedena od strane Zavoda za statistiku, koja govore o kontinuiranom porastu upotrebe interneta od strane domaćinstava i lica, i istraživanja sprovedena od strane Ujedinjenih nacija, koja govore o nazadovanju Crne Gore za dva mjesta na listi ranga svjetskog razvoja eGovernmenta, potrebno je preduzeti mjere na promociji i pristupačnosti eUsluga u našem društvu.

U skladu sa učešćem u pregovaračkim strukturama, kroz predstavljanje Ministarstva i Crne Gore na skupovima na nacionalnom, regionalnom, evropskom i svjetskom nivou, održan je kontinuitet jačanja međunarodne saradnje, razmjene iskustava, kao i prezentiranja ostvarenih rezultata na putu razvoja modernog društva u jednom krajnje dinamičom procesu kao što su evropske integracije. Treba nastaviti sa dosadašnjom dinamikom uz dalje unapređenje i jačanje administrativnih kapaciteta, u dijelu jačanja međunarodne saradnje, kao i osnaživanje saradnje sa civilnim sektorom, a sve u cilju očuvanja i jačanja kvaliteta Direktorata.

Kroz učešće na seminarima i radionicama treba raditi na daljem stručnog usavršavanja zaposlenih, u dijelu realizacije i praćenja projekata finansiranih iz EU fondova, s akcentom na dalje stručno usavršavanje u dijelu programiranja, monitoring i evaulacije IPA projekata.

Takođe, kroz pohađanje kurseva engleskog jezika, raditi na daljem usavršavanju i unapređenju znanja i kvaliteta rada zaposlenih.

Intenzivirati saradnju organizacionih jedinica Ministarstva, u cilju očuvanja i jačanja kvaliteta imidža institucije kao cjeline.